Kansanvalistusseuran nuorisonkirjoja, 2.

TARINOITA LAPSILLE

TOIMITTANUT

KOLMISOINTU

KANSANVALISTUS-SEURA

UNIV. BIBLIOTH.
* 1908 *
HELSINGFORS

TARINOITA LAPSILLE

[illegible]

„ROLMSOITTU"

KAPPANA [illegible] SUOMENMAA [illegible]

TARINOITA LAPSILLE

TOIMITTANUT

„KOLMISOINTU“

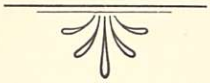

KANSANVALISTUS-SEURA 1905

KUOPIO 1905
K. MALMSTRÖM'IN KIRJAPAINO

Sisällys:

Siv.
Kukkanen tien varrella (Pääskynen) 1
Väinämöinen (Pääskynen) *Minna Krohn* 5
Kuka on parahin soturi? (Pääskynen) *Suonio* 10
Keisarin nenäliina (Sirkka) 14
Mehtolan Musti *Olli Vuorinen* 21
Lassin kesähuvitukset (Pääskynen) 26
Tykki Matti (Pääskynen) *Samuli Suomalainen* 41
Antti ja hänen Ystävänsä (Pääskynen) *Emma Krohn* . . 45
Miten Kertulle niitylle kulkiessa kävi (Tilhi) *Hilda Käkikoski* 48
Pikku Mikko (Pääskynen) *Elise Melander* 57
Sormien sota (Pääskysen pakinat) 63
Satu myllärin Ollista (Lasten Kuvalehti) 66
Pienen Jussin murhe (Pääskynen) 74
Suurin päättäjäispäivä (Pääskynen) *A. R—dt.* 78
Erään äidin joulumuistelma (Lasten Kuvalehti) *l—b—s* . . 82

Kukkanen tien varrella.

Oli varhainen aamu. Kirkas purppurahohde idässä vasta ilmotti auringon nousua. Silloin pienoinen kukka ensi kerran avasi sinisilmänsä ja katseli kummastellen sitä ihmeellistä maailmaa, johon oli tullut, — ja hän kuiskasi hiljaa: „missä olen?“

Vanha, väärä, melkein lehdetön piilipuu seisoi hänen vieressään. Piilipuu piti itseänsä vallan viisaana ja siksi varsin soveliaana nuoria opettamaan. „Sinä olet“, sanoi hän, „likellä mahtavan valtakunnan pääkaupunkia, ja me kasvamme tien varrella, jota kuningas joka päivä kulkee. Sinä saat nähdä, mitä maailmassa on komeinta ja mahtavinta. Voipa sattua, että kuningas itse poimii sinut, ja että saat kuolla kalliissa maljakossa kuningattaren pöydällä. Sanalla sanoen: kiitä onneasi! Löytyy paljon muita kukkia, jotka eivät ole niin onnellisia kuin sinä; jotka kasvavat synkeissä metsissä ja laaksoissa, siellä kätkettyinä tuoksuen ja kukoistaen kenenkään tietämättä.“

„Olen siis onnellinen kukka?“

„Niin, varmaan olet. Sinulla tosin ei ole sitä kokemusta ja luonteenlujuutta kuin minulla. Näet vääristä ja lehdittömistä oksistani, että olen kärsinyt monta raju-ilmaa; minä olen luja, notkea ja kärsivällinen. Minut saa vaikka kääntää ylösalaisin, juuret ilmaan ja latvan maahan,

mutta minä elän kuitenkin ja pysyn tien varrella. Niin olen lujalla kannalla elämässä, kuten sopiikin, sillä paitsi tätä elämää ei ole mitään. Katso tuota nuorta poikaa, joka poimii kukkasia", jatkoi piilipuu. „Älä usko häntä, vaikka hän viekotellen hymyilee; jos hän lupaakin sulle suurempaa onnea — niin älä usko häntä."

Poika tuli lähemmäksi. Hänen kädessään oli jo paljon kauniita kukkasia, kun hän lähestyi sinisilmäkukkaa. „Anna minun olla, pieni poika; en ole vielä saanut nähdä maailman mahtavuutta", sanoi kukka.

Mutta poika vastasi: „Tule minulle ja minä istutan sinut isäni kukkatarhaan. Siellä tulet kauniimmaksi, ihanammaksi ja tuoksuavammaksi kuin täällä."

„Ei, en tahdo — anna minun olla", sanoi kukka; ja poika meni, katsellen kukka raukkaa sääliväisesti hymyten.

„Oli oikein, ett'et antanut itseäsi houkutella. Tuo poika on köyhä raukka, joka luulottelee omistavansa kaiken onnen", sanoi piilipuu. „Nuoruudessani tahtoi hän minuakin houkutella — olin silloin vain pieni pensas — mutta enpä antanut minäkään itseäni vietellä. Ihmiset nimittävät poikaa Toivoksi; mutta katso semmoinen ei ole mitään. Varsinaisuus, asiallisuus, se ainoastaan on jotain."

„Mutta hän oli niin hellän näköinen, ja huonot vaatteensa hohtivat mielestäni kuin silkki ja hopea."

„Se oli silmänharha, lapsi, ainoastaan silmänharha."

Aurinko nousi korkeammalle. Pieni kastepisara, joka oli kaunistanut kukkasen otsaa, kuivui pois. Nyt rupesivat ihmiset olemaan liikkeellä. Pientä kukkaa huvitti nähdä näitä korkeampia olentoja; mutta liike nosti pilvittäin tomua, josta aina hiukan lankesi kukkasen lehdille.

„Minä ryvetyn", huokasi hän surullisena.

„Mitä siitä, lapsi; jotain pitää kärsiä, jos tahtoo olla täällä“, sanoi piilipuu.

Puolipäivä tuli, aurinko poltti; silloin näkyi tomupilvi kaukana tiellä.

„Nyt tulee kuningas“, sanoi piilipuu, „kumarru tomuun, pieni kukka.“

Kuningas lähestyi, ratsujoukon seuraamana.

Ankara tomupilvi nousi hänen jäljissään. Kukkanen näki komean hevosen ja hevosen selässä miehen kalliissa puvussa, — ja hän kumartui tomuun.

Pian oli ratsujoukko sivuitse mennyt, ja tomu laski jälleen maahan. Ah, sokaistuna, puolikuolleena oli kukkanen vaipunut tomuun, tuntematonna ja väsyneenä.

„Ei se mitään tee“, sanoi piilipuu. „Kuusikymmentä vuotta on minua joka päivä tomutettu, enkä ole valittanut, lehden toisen perästä olen kadottanut, mutta niin kauan kuin minussa on ainoakaan oksa, en anna itseäni viekotella jättämään lujaa asemaani.“

Tuo oli kyllä hyvin ja ymmärtäväisesti puhuttu, mutta se ei vähääkään huojentanut kukkasen murhetta, ei poistanut tomuhiventäkään hänen lehdiltänsä.

Illan tultua kuuli kukkanen keveitä askeleita läheltänsä — nähdä hän ei voinut — maailman mahtavuus oli hänet sokaissut.

„Missä on kukkaseni?“ kuuli hän pojan kysyvän.

„Tässä, tässä olen. Ota minut, vie minut isäsi kukkatarhaan!“ — „En, en taida, sinä olet niin tomuinen; ei mitään saastaista saa tulla isäni tykö.“

„Valkaise, puhdista minut siis“, rukoili kukkanen.

„En taida, mutta rukoile“, sanoi poika, „rukoile Herraa lähettämään Jumalan ilman; se voi sinut puhdistaa.“ Ja hän meni.

„Tuo tyhmä!“ sanoi piilipuu. „Jumalan ilma! Se olisi parasta — juuri tuo Jumalan ilma on minulta repäissyt lehteni ja olisi minut peräti hävittänyt, jos ei minulla olisi ollut omaa voimaa. Ole vaan rukoilematta,

äläkä ano itsellesi pahinta, mitä olla voi. Älä ole niin tyhmä, että suot myrskyn tulevan sentähden, että on vähäisen tomua lehdilläsi."

Mutta kukkanen rukoili — ja katso! Vähitellen rupesi ilma pimenemään, ja mustat, uhkaavat pilvet nousivat taivaalle. Raskaasti huokasi tuulen henki, sade lankesi suurina pisaroina, ja kirkkaat salaman leimaukset ehtimiseen valaisivat seutua. Se oli kauhea yö — se oli Jumalan ilma.

Mutta kun yö oli kulunut, ja päivä jälleen nousi idästä, oli kukkanen puhdas ja raitis kuin ennen: pienoinen kukkalapsi, joka ilosilmin katseli maailmaa. Vaan kuinka oli piilipuun laita? Hän makasi poikkinaisena maassa; mädännyt sydän ei ollut kestänyt myrskyä. Valittaen sanoi hän: „Voi, jos poika nyt tulisi — minäkin mielelläni jo tahtoisin rauhaa."

Poika tuli, lähestyi kukkaa ja sanoi hymyillen: „No, vieläkö tahdot nähdä maailman mahtavuutta, tahdotko vielä tomuttua ja vieläkin kerran kärsiä Jumalan ilmaa?"

„En, hyvä poika, ota ja istuta minut isäsi kukkatarhaan." —

Ja poika otti pienen puhdistetun kukan ja talletti sen povelleen.

„Ota minutkin", ähki piilipuu parka.

„Ei, ystäväni, sydämesi on mädännyt; tomun voi Jumalan ilma poistaa, vaan ei mädännystä; ja isäni kartanossa ei voi juurtua se, mikä on saastaista."

Ja poika meni.

Väinämöinen.

„Hyvää huomenta, pienet pojat ja tytöt“, sanoi auringonsäde eräänä aamuna. „Koska Nukku Matti on lähtenyt, niin minä nyt tulen hänen sijaansa teidän kumppaniksenne. Mitähän, jos menisimme tuonne salon paadelle istumaan, ehkä siellä kuulisimme, mitä vanhat hongat tietävät puhua nuoruutensa päivistä, jolloin eli ukko Väinämöinen, joka lauloi syvää viisautta honkain nuorille sydämille.“

„Voi, kuinka olisi lystiä kuulla honkain puhetta“, sanoivat pienet tytöt, — „ja Väinö ukosta“, sanoivat pojat.

„Lähdetään vaan, eikö niin?“ sanoi Hymy. „No, vieläkö sitä miettisimme, lähdetään vaan“, sanoi Urho, ja niin kaikki lapset, auringonsäde matkakumppalina, lähtivät pientä polkua astumaan, joka vei suorastaan honkain juhlasaliin.

„Voi, kuinka täällä on ihanaa ja suloista“, arvelivat lapset. „Tervetultuanne“, humisivat hongat, ja samaa lauloivat linnut, ja kukat maassa katsoivat lapsia suurin silmin ja kuiskuttivat toinen toisillensa: „Nyt tuli vieraita. Onpa hyvä, että meillä on pyhävaatteet päällä. Olkaamme nyt vain siivosti, niin ehkä tuo vanha puu, — muistatkos sitä, joka aina meille juttelee tarinoita? — tänäänkin puhuisi jonkun kertomuksen vieraillemme. Kunhan vain auringonsäde muistaisi häntä suudella.“

Mutta samassa antoikin auringonsäde oikein monta suuteloa vanhalle puulle, joka siitä tuli niin iloiseksi, että sen kasvot oikein loistivat. Sitä ei tarvitse kummastella; sillä vanha puu muisti nyt nuoruutensa päivät, kuinka silloin oli paljon suuteloita saanut, — olipa hän saanut muutamia Väinämöiseltäkin; mutta silloin oli vanha puu pieni lapsi, jota Väinö ukko holhosi ja kasvatti. „Oi, kyllä lapsuuden päivät kuitenkin olivat suloiset. En voi niitä ikinä unhottaa. Paras oli minulle kuitenkin ukko Väinämöinen“, ajatteli vanha puu, ja pari kirkasta kyyneltä vieri poskillensa; mutta ääneen hän sanoi: „Kyllä minä arvaan, mitä lapset haluavat. Te tahtoisitte kai kuulla Väinämöisestä, laulajasta ijänikuisesta?“ „Tahtoisimme, tahtoisimme,“ huusivat kaikki lapset yht'aikaa, ja kukat nyykäyttivät päätänsä mielihyvillään. „No, mitäpä tuosta, juttelen siis“, sanoi vanha puu.

Lapset kiipesivät nyt ylös paadelle istumaan ja panivat kätensä ristiin, sillä tämä hetki oli heidän mielestänsä varsin juhlallinen. Ja vanha puu alotti:

„Eli kerran Suomenmaassa mies, jonka nimi oli Väinämöinen. Vanha hän oli jo silloin, kun tulin hänet tuntemaan. Mutta kauniimpaa ukkoa en ole ikinä nähnyt. Hän oli pitkä ja suora niinkuin veljeni, jotka juuri häneltä ovat oppineet suorina seisomaan. Muuten hän oli harteva, ja koko käytöksensä osotti vankkaa vakavuutta. Kaikkein enimmin olen kuitenkin aina ihastellut hänen kasvojansa. Jospa olisitte nähneet hänen hopeankarvaiset hiuksensa, jotka pitkinä kähärinä valuivat alas hartioillensa! Ja silmät sitten! mihin ne voisin verrata? — En taida sanoa, mutta tiedän niille nimen, se on rakkaus. — Paljon oli hän myös aikanansa toimittanut. Hän sai aution maan hedelmälliseksi, kaasi itse ensimmäisen kasken ja kylvi ensimmäiset ohrat. Linnut rupesivat nyt iloisesti laulamaan ja maassa kasvaa rehottivat ruohot, kukat ja marjat niinkuin ihanassa yrttitarhassa ainakin. Yli kaiken on kuitenkin hänen laulutaitoansa kii-

tetty, eikä sitä sovi ihmetellä, sillä Väinämöinen oli jumalattaren poika, joka oli perinyt lahjan taivaallisen vanhemmiltansa. Vaan sopivata soittokalua hänelle ei vielä löytynyt Suomessa. Väinämöinen rupesi siksi ajattelemaan, kuinka saisi kanteleen syntymään, mutta kun ei löytynyt sen valmistajaa, rupesi hän itse kanteleen tekijäksi.

„Kyllä minä kanteleen tunnen“, sanoi Aino. „Semmoinen riippuu seinässä vanhan Liisan tuvassa, ja pyhäaamuina sen ääni soi niin heleästi; sillä silloin Liisa laulaa laulujansa Jumalan kunniaksi, niin on isä sanonut.“ „Kyllä mekin sen tunnemme“, sanoivat kaikki muut lapset. „Hyvä, hyvä“, sanoi vanha puu ja jatkoi:

„Mutta voitteko sanoa, mistä Väinämöinen teki kanteleensa?“ „Tiedän minä sen“, sanoi Matti ja kertoi: „Kust' on koppa kanteletta? Hauin suuren leukaluusta. Kust' on naulat kanteletta? Ne on hauin hampahista. Kusta kielet kanteletta? Hivuksista Hiien ruunan. — Sen runon opetti minulle Alahovin neiti, kun minä talvella kävin koulua hänen luonansa.“ „Oliko se oikein totta, mitä Matti kertoi kanteleen synnystä?“ kysyivät lapset epäillen. „Onpa niinkin“, sanoi vanha puu. „Mutta olkaa nyt hiljaa, niin puhun teille Väinämöisen soittajaisista, jotka hän kerran piti, soittaen kanteletta tässä meidän isossa salissamme. Silloin kävi hän istumaan samalle paadelle, missä te nyt istutte ja otti kanteleen käteensä, asetti sen polvillensa ja alkoi soittaa.

„Ah, me olemme Väinämöisen konserttisalissa, ja me istumme hänen paadellansa“, kuiskuttivat lapset keskenänsä.

Vanha puu ei kuullut lasten kuiskutusta ja sanoi: „Väinämöisen sormet liikuttivat notkeasti ja taitavasti kanteleen kieliä, soitto tuntui soitannalle, ja kauvas yli vuorten ja vesien kaikui nyt sekä soitto että laulu. Silloin ei ollut metsän asujissa ketään, joka ei olisi suurella kiireellä rientänyt laulajaisiin. Oravat, hirvet, ilvekset, kar-

hut, sudet, kaikki metsän eläimet kiitivät nopein askelin pitkin kankaita konserttisaliin. Helppo olikin tällä kertaa päästä konserttiin, sillä Väinämöinen ei vaatinut mitään pääsymaksua. Rakkahasti ympärillensä katsahtain, hän nyykäytti päätänsä jokaiselle saliin astuvalle, niinkuin olisi tahtonut sanoa: tervetuloa ikirunojen iloa ja kanteleen kajahusta kuulemaan! Tuli sinne vielä koko Tapion kansa, ja

„Korkealta kokko lenti,
Halki pilvien havukka,
Joutsenet sulilta soilta;
Pieniäki peipposia,
Lintuja livertäviä,
Sirkkuja satalukuisin,
Leivoja liki tuhatta
Ilmassa ihastelivat,
Hartioilla haastelivat,
Soitellessa Väinämöisen.“

Vaan ei siinä vielä kaikki näitten soittajaisten kuuntelijat. Tulivat siihen vielä ilman ihanat immet, tuli Päivätär, tuli Kuutar; tuli myös Ahti, aaltojen kuningas, väkinensä. Kaikkia soitanto liikutti, sulivat kaikkein sydämet, ja kyynel kyyneleen perästä vieri kuuntelijain silmistä. Itse Väinämöisenkin kauniille kasvoille valui isoja, kirkkaita kyyneleitä, jotka tuosta heruivat alas hänen jalkainsa juureen, siitä rannalle ja rannalta meren syvyyteen. Siellä ne muuttuivat ihaniksi helmiksi, joita kuninkaat ja ylhäiset sitten ovat käyttäneet koristuksinaan. — Niin, semmoinen oli Väinämöinen ja semmoiset hänen soittajaisensa.“

Tähän vaikeni vanha puu. Hän näytti vähän väsyneeltä. Rupesi päiväkin jo menemään maillensa. Auringon viimeiset säteet valaisivat vanhaa puuta, ja lapset näki-

vät selvästi, että kertoja oli syvästi liikutettu. He eivät tohtineet puhua, mutta sydämessään he olivat hyvin kiitolliset vanhan puun kertomuksesta. Olipa niinkuin olisivat tutustuneet Väinämöiseen. Urho ajatteli: „Väinämöisen tekoja mielelläni tekisin“, ja Matti arveli: „Väinämöisen muistan ijäti“, ja Hymy ja Aino kuiskuttivat: „Jospa oppisimme kanteletta soittamaan Jumalan kunniaksi.“ „Menkäämme vanhan Liisan luokse, ehkä hän meitä neuvoo“, sanoi Hymy. „Niin, tehkäämme niin“, vastasi Aino. Nyt nousivat kaikki lapset istuimiltansa ja kiittivät nöyrästi vanhaa puuta, joka taas näytti tyyneltä ja iloiselta. „Jääkää hyvästi“, sanoi hän, „ja muistakaa jälkiänne!“ Lasten silmät etsivät nyt matkakumppaliansa, eikä tämä ollutkaan kaukana. — Nukku Matti havaitsi tänä yönä lapsissa muutoksen. Taivaallinen tuli paloi entistä kirkkaammin lasten sydämessä.

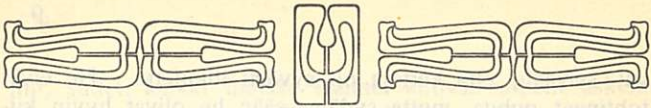

Kuka on parhain soturi?

Rummut rämpättivät, torvet toitottivat, miekat kilisivät, oli pauhua ja melua. Oliko sota Suomessa? Oliko vihollinen maahan tullut? Eipä hätää — olihan se vain tavallista joulumenoa! Etkö tiedä, että joulu-ukko lapsille melkein aina tuo sota-aseita, ja kun on uudet sota-aseet, pitäähän ne kohta sodassa koettaa — niinhän kuninkaat ja keisaritkin tekevät.

Rummut rämpättivät, torvet toitottivat, miekat kilisivät, oli pauhua ja melua. „Kuka meistä on parhain soturi?“ huusi Yrjö. „Minä olen keisari Napoleon!“ Näin sanoen hän nousi varpailleen, että näyttäisi vähän pitemmältä.

„Ja minä olen Bismark!“ huusi Eino.

„Ja minä — olen Muhamed Ismael!“ kirkasi pikku Ilmari. Nuo kuuluisat nimet, joita lapset joka päivä kuulivat mainittavan, olivat jo valitut, eikä Ilmari hädissään keksinyt muuta kuin maailman mainion silmänkääntäjän nimen, jonka lapset äsken olivat teatterissa nähneet.

Sitäkö muut pojat nauraa hohottamaan. „Ilmari on Muhamed Ismael!“ pilkkailivat he.

„Mitä minä sitten olisin?“ kysyi pikku Ilmari parka itkusilmin isältä, joka samassa astui sisään. „Minäkin tahdon olla mainio soturi!“

„Mitäkö olisit, poikaseni! No, olehan vaikka hakkapeliitta.“

„Hakkapeliitta! Hakkapeliitta!“ huusivat lapset uteliaasti. „Onko se suuri keisari? Vai kenties itse paavi?“

„Ei, lapseni, hakkapeliitta ei ollut suuri keisari eikä paavi; se oli vain suomalainen sotamies.“

„Suomalainen sotamies!“ virkkoi Ilmari, vielä vähän epäillen; „niin, mutta — eiväthän suomalaiset sotamiehet ole milloinkaan mitään mainiota tehneet.“

„Ovatpa sentään“, vakuutti isä, „monessakin ankarassa sodassa. Heidän teoistaan kestää jutella montakin pitkää talvi-iltaa. Mutta kaikkein kuuluisimpia he kuitenkin olivat silloin, kun heitä hakkapeliitoiksi sanottiin.“

„Oi, kerro, isä kulta, kerro!“ rukoilivat lapset.

„Kauan aikaa sitten, jo enemmän kuin kaksisataa vuotta takaperin“, kertoi isä, „oli Saksanmaalla surkeat ajat. Luterilaiset, joilla oli sama uskonto kuin meilläkin, olivat kovassa ahdingossa. Katolilaiset, joita oli enemmän, ja joiden puolta Saksan keisarikin piti, eivät sallineet luterilaisten lukea pyhää raamattua eikä palvella Jumalaa raamatun opin mukaan. Sentähden meni Ruotsin ja Suomen silloinen jalo kuningas Kustaa Adolf Saksaan sorretuille uskonveljillensä avuksi. Hänen kanssansa seurasi, paitsi ruotsalaisia, myös koko joukko Suomen poikia.“

„Läksipä sitten yhtenä päivänä kuningas itse Demminin seuduilla vihollisten asemaa tiedustamaan ja vei ainoastaan seitsemänkymmentä suomalaista ratsumiestä kanssansa. Hän oli jo joutunut kauas leiristänsä ja ratsasti aivan huoleti, vaaraa aavistamatta. Silloinpa yht'äkkiä suuri vihollisparvi karkasi päälle. Muuan petturi — meidän kunniaksemme voin sanoa, ett'ei hän ollut suomalainen eikä myöskään ruotsalainen — oli keisarin väelle vienyt Kustaa Adolfin retkestä ja pienestä saattueesta sanoman, ja oli 1,500:n huovin, (rautapaitoihin puetun hevosmiehen) kanssa pistäynyt tien viereen väijyksiin. Pako ei ollut mahdollinen, sillä vihollinen oli meidän miehet kaikin puolin piirittänyt. Eikä näkynyt olevan vastarin-

nasta paljon apua. Yhtäkaikki Suomen pojat pelotonna asettausivat piiriin kuninkaansa ympärille. „Hakkaa päälle! Hakkaa päälle!“ huusivat he, toisiansa kehotellen, ja päälle he hakkasivat semmoisella karhun voimalla, että vihollisen miehiä sekä hevosia yhä vain keikahteli maahan kellelleen. Se suuri etu heillä olikin tässä taistelussa, että saivat käyttää sekä miekkojaan että myös pistoolejansa, vaan keisarin väkeä oli kovasti kielletty ampuma-aseita viljelemästä; sillä keisari tahtoi Kustaa Adolfin elävänä vangikseen. Mutta harvenipa sentään suomalaisten rivi harvenemistaan yhä, ja vihdoin viimeinenkin heistä kaatui maahan, kymmenistä haavoista verta vuotaen. Jo oli petos aivan onnistumaisillaan, — mutta samassapa kerkesikin suuri ratsumiesjoukko, joka tappelun pauhun oli kuullut, kuninkaalle avuksi, ja viholliset, jotka olivat yhtä pelkurimaiset kuin viekkaat, pötkivät kiireimmiten pakoon.“

„Samanlaista uskollisuutta ja urhoutta Suomen ratsumiehet tässä sodassa edelleenkin aina osottivat. Siitä syystä Kustaa Adolf luottikin heihin lujemmin kuin muuhun sotajoukkoonsa ja määräsi, että heidän joka tappelussa piti seisoa armeijan oikeanpuolisen kyljen äärimmäisessä päässä. Se paikka oli vaarallisin, sillä siihen vihollinen aina kovimmin ryntäili, mutta sitä katsottiin juuri sentähden myös paraaksi kunniapaikaksi. Yhtä suurta kunniaa kuin oman kuninkaan luottamus tuotti miehillemme myös vihollisen suuri pelko. Harva saksalainen sotamies saattoi olla säikähtymättä, kun suomalaisten huuto: „Hakkaa päälle! Hakkaa päälle!“ alkoi likempää kuulua. Tästä sotahuudosta tehtiinkin pian liikanimi, jolla meidän miehiä mainittiin, ja kaikissa katolilaisissa kirkoissa rukoiltiin joka päivä: „Herra, varjele meitä hakkapeliittain hirvittävästä joukosta!“ Kas, niin kuuluisia olivat Suomen sotamiehet siihen aikaan“, näin lopetti isä kertomuksensa. „Vaan heidän ja jalon kuninkaansa paras kunnia tässä sodassa kuitenkin oli se, etteivät he, niinkuin sodassa on tavallista, ahnehtineet toisten

maita, vaan vuodattivat vertansa heikkojen, sorrettujen puolesta.“

„Niin, hakkapeliitta minä tahdon olla, sillä hän on parhain soturi!“ huusi nyt pikku Ilmari voimakkaalla äänellä. „Hakkaa päälle! Hakkaa päälle! Pois tieltä kaikki sortajat ja viekastelijat!“ Ja innoissansa hän läimähytteli puumiekallaan niin hurjasti ympärilleen, että sekä Napoleon että Bismark, vaikka paljon suuremmat häntä, parkuen ja voivottaen pakenivat.

Keisarin nenäliina.

Kohta 1808—1809 vuoden sodan jälkeen piti keisari Aleksanteri I:sen lähteä Helsingistä Turkuun. Tästä lähetettiin tieto kaikkiin tien varrella oleviin aateliskartanoihin, että nämä ajoissa tietäisivät varustautua keisaria vastaanottamaan.

Eräänä lauantaina iltahämärissä, juuri kun väki oli saunaan menossa, ajaa karautti sanansaattaja vaahtoisella hevosella erääseen Uudenmaan rikkaimmista herrastaloista ja kertoi, että keisari seurueineen aikoi tulla sinne yöksi. Tästäkö heräsi hälinä ja hämmästys! Sauna unohtui, herra huusi pehtoria, rouva neitsyjään, porsaat ja vasikat teurastettiin ja ankoilta ja kalkkunoilta menivät päät. Keittiössä emännöitsijä, tuima Lotta matami, komensi keittäjätärtä ja piti huolta kuudesta taikinasta yht'aikaa.

Pekka kuskin punaisessa tuvassa lepäsi Pekka itse tyytyväisenä piippu suussa takkatulen luona penkillä ja katseli, kuinka eukkonsa sekotti puuropataa. Heidän ympärillään istuivat lapset, neljä poikaa ja yksi tyttö. Jokaisella oli sukankudin kädessä, sillä lapsilla oli tinkatyönä neuloa joka ilta seitsemän kerrosta harmaata villasukkaa. Kaisa muori oli, katsokaas, oiva eukko, joka piti lapset kovassa komennossa eikä antanut poikien enemmän kuin tyttöjenkään oppia työtä hyljeksimään.

Mutta nyt törmäsi eräs herrastalon piika ihan hengästyneenä sisään ja sanoi, että Pekan piti heti paikalla lähteä armollisen herran puheille.

— Ja täällä te vain istutte mukavasti, ihan kuin ei niin mitään olisi tapahtunut, vaikka keisari tulee kartanoon ja muut raukat saavat juosta jalkansa helläksi . . .

— Keisari! — huusivat isä, äiti ja kaikki lapset.

— Niin, keisari! vastako te sen nyt kuulette? Ja hänen kanssaan tulevat koko maan ylhäiset ja kaikki ulkomaan hienot rouvat ja herrat ja viisi komppaniaa kasakoita. Ja keisari itse ajaa kultaisissa vaunuissa, joiden edessä on kuusi hevosta, ei, kaksitoista niitä on . . . Mutta mitäs minä nyt tässä joutavia rupattelen . . .!

— Kuules, Maija-Stiina, kuules! varrohan vähäsen!

Mutta Maija-Stiinalla ei ollut aikaa vartoa. Hän juosta pyyhälsi tiehensä, jättipä vielä ovenkin selki selälleen, niin että lämpöinen tupa tuli täyteen kylmää sumua.

— Voi, äiti, päästähän meidät ulos keisaria katsomaan? — pyysivät lapset innoissaan.

— Te istutte koreasti tuvassa, — sanoi Kaisa muori, isän pyhätakkia hakiessaan. — Vai luulisitte minun päästävän teitä sinne hevosten jalkoihin ja kasakan piikin kärkeen pistettäviksi? Kun olette saaneet sukkatinkanne tehdyksi, niin menette koreasti kylpemään, sitten syötte puuroa ja käytte makuunahkoihin nukkumaan. Jumalalle kiitos hyvästä ruo'asta ja lämpimästä makuusijasta näinä sekasortoisina sodan aikoina!

Siihen saivatkin kärttämiset loppua. Hiljaa mutisten tottelivat pojat käskyä; mutta kahdeksanvuotias Martta, joka oli saanut vähän osakseen äitinsä lujamielisyyttä, hän päätti itsekseen, että keisari hänen piti nähdä, vaikka mikä olisi. Kun nyt lähdettiin kylpemään, jättäytyi Martta viimeiseksi. Saunan luota kääntyi hän takaisin ja vilisti metsän kautta oikotietä kartanoa kohti niin paljon kuin jaloista lähti.

Mikä kuhina ja kansan paljous siellä oli! Paitsi

palvelijoita, torppareja ja uteliaita naapurikyläläisiä, oli siellä jo osa keisarin seuruettakin, joka vast'ikään oli saapunut. Martta katsoa töllisteli korskeita ratsuja ja kauniita vaunuja, hän juoksi uteliaisuudessaan tallirenkien jalkoihin, hän nuuski keittiöstä leviävää herkkujen hajua, litisti nenänsä ruokasalin ikkunaa vasten, saadakseen katsella kynttilöillä valaistua, hopeista hohtavaa pöytää ja sai Lotta matamilta korvapuustin, kun yritti pistää nokkansa keittiöön. Kakut nousta puhisivat uunissa, paistit pihisivät pannuissa, kaikki kynttilät olivat palamassa, ja rouva tyttärineen levottomana odotti salissa korkeata vierasta.

Muita kello löi 8, löi 10 ja löi 11:kin eikä keisaria kuulunut. Martta nukahti keittiön porstuan nurkkaan, kädessä litistynyt kakun kannikka, jonka oli löytänyt lattialta.

Vihdoin, kello $^1/_2$ 12 aikaan yöllä nelistää karautti kartanolle sanansaattaja, joka ilmotti keisarin tulevan. Hetkisen perästä vierivätkin portaitten eteen keisarin vaunut, ja ne loistivat kuin kokonainen valomeri talviyön pimeydessä. Majesteetillisena, vaan lempeänä kulki keisari Aleksanteri palvelijajoukon keskitse, joka seisoi rivissä pitkin matoilla verhottuja portaita. Hän vastaanotti armollisesti niiailevien naisten tervehdykset ja antoi saattaa itsensä huoneisiinsa.

Martta, vilusta ja ihastuksesta vavisten seisoi puoliunissaan muiden joukossa kartanolla. Hän oli pettynyt, mutta samalla ihastuksesta hurmautunut. Ei hän nähnyt kultaisia vaunuja eikä edes kahtatoista hevosta. Eikä noita viittä komppaniaa kasakoita! Eikä keisarilla ollut kruunua eikä valtikkaa, hän oli vain univormussa niinkuin muutkin korkeat herrat. Mutta hänen kasvonsa olivat niin täynnä lempeyttä ja ylevyyttä; ne olivat Martan mielestä aivan sellaiset kuin keisarin kasvojen pitääkin

olla. Ja aivan varmaan hän hymyili Martalle; ihanhan hän oli katsonut sinne päin, missä Martta seisoi.

Nyt käskettiin kansaa poistumaan kartanolta. Martta juoksi nurkan ohitse puutarhaan ja kiipesi vuorilautoja myöten ikkunan taa. Ja nyt hän taisi katsella aivan suoraan ruokasaliin! Keisari seisoi keskellä huonetta, ja hänen ympärillään oli herroja ja rouvia loistavissa puvuissa. Pikentit juoksivat edestakaisin keittiökamarin ja ruokasalin väliä. Nyt keisari viittasi, ja kaikki asettuivat pöytään. Mutta samassa syntyi salissa suuri liike, ja kaikki katsoivat ovelle päin. Martta kuuli kavioiden kapsetta; kartanoa kohti laukkasi hevonen, ja hetkisen perästä riensi nuori upseeri paljain päin ja hehkuvin kasvoin saliin. Suuri kirje annettiin keisarille, keisari nousi pöydästä ja antoi seurueelle merkin poistua. Turhaan nyt höyrysivät kakut ja paistit, sali tuli hetkisessä typösen tyhjäksi, ja palvelijat kokoontuivat neuvottomina keittiökamariin.

Vilusta väristen irrotti Martta kätensä ikkunan pielestä ja juoksi kartanolle. Siellä oli suuri hämmennys. Sanansaattaja toisensa perästä ajaa nelisti tiehensä, vaunuja tuotiin esille ja hevosia satuloitiin. — Keisari lähtee pois, keisari lähtee pois! — kuiskuttelivat ihmiset hämillään ja peljästyneinä toisilleen. Martta työnnettiin ihmisjoukossa yhä edemmäs, kunnes joutui erään puoliavoimen oven eteen, joka vei keittiön ja ruokasalin väliseen käytävään. Hän meni hiljaa sisälle ja raotti ovea. Siellä ei ollut ketään ihmistä. Mitä, jos menisi sinne! Eihän kukaan ollut näkemässä, kaikki olivat pihalla. Hän seisoi jo huoneessa, mutta silloin muisti hän äitiä. Hui, mitä rumia ajatuksia hänellä oli! Hän lensi pois ruokasalin viekottelevan pöydän äärestä.

Silloin kuului askeleita ja hiljaista puhetta viereisestä huoneesta. Martta tuskin käytävään kerkesi, kun ruokasalin ovi aukeni, ja sisään astui keisari, hartioilla leveä kauhtana. Häntä seurasi vanhanpuoleinen herra,

jonka puoleen keisari kääntyi puhellen matalalla äänellä ja kiireesti sekä viitaten ovelle. Nyt otti hän esiin nenäliinansa ja pyyhkäisi sillä otsaansa, laski sitten kätensä seuralaisensa olkapäälle ja astui käytävään.

Martta kyykistyi oven taakse pieneksi kuin kissa eikä uskaltanut edes henkeänsä vetää. Aivan hänen eteensä keisari hetkeksi seisahtui, nosti kätensä otsalle ja huoahti. Ja oven takaa tuo pieni, vähävaatteinen, paikkahameinen lapsi kummastuksella katseli, miten mahtavan keisarin kasvot olivat tummat ja huolista synkistyneet. Melkein kauhtana häneen koski, niin likellä se keisari seisoi. Vavisten ja melkein tietämättä mitä teki, ojensi Martta kättänsä. Nenäliina riippui pitkänä keisarin taskusta, ja Martta veti sen hyppysillään hiljaa pois. Pienen hetkisen vain keisari siinä seisoi ja näytti ikäänkuin arvelevan. Sitten läksi hän eteenpäin, ja muutamien minuuttien perästä saivat kummastelevat palvelijat, jotka jälleen portailla rivissä seisoivat, nähdä keisarin pimeästä pihasta puikahtavan vaunuihinsa. Kohta senjälkeen vierivät vaunut pois.

Siinä Martta seisoi hämillään, pitäen nenäliinaa kädessään. Mitä hän oli tehnyt? Mitä sanoisi äiti? Ensin oli hän ollut tottelematon ja sitten tämä lisäksi! Martta oli jo tuntevinaan vitsan tanssivan selässänsä. Mutta hän oli vain tahtonut koskettaa keisaria ja koetella jotakin, joka olisi hänen omaansa, ei muuta. Hän oli tahtonut tunnustella nenäliinaa ja panna sen jälleen pois, mutta silloin olikin keisari mennyt! Hän nosti tuon hienon valkoisen nenäliinan nenäänsä kohti. Oi, oi, kuinka hyvältä se tuoksui, aivan kuin kukka! Ja keisari oli näyttänyt niin hyvältä, mutta niin murheelliselta . . . Äiti sanoi hänen olevan suopean ja oikeutta rakastavan herran, joka tahtoi kaikkien parasta, köyhän niinkuin rikkaan. Ja häneltä Martta oli voinut varastaa! Oli varastanut omalta keisariltaan!

Martta juoksi pihaan, huutaen täyttä kurkkua: odottakaa, odottakaa, älkää ajako! Mutta vaunuista ei enää näkynyt muuta kuin rivi pieniä, liikkuvia lyhtyjä kaukaa lumiselta tieltä, eikä kukaan Martasta välittänyt. Lotta matami häntä vain käsivarresta puristi ja käski pitämään suunsa kiinni.

Ja nyyhkyttäen juoksi Martta kotiin. Ei hän enää välittänyt vitsoista eikä toruista, kunhan vain sai äidille tunnustaa, mitä oli tehnyt, tulkoon sitten mitä tahansa. Mutta ei äiti tänä iltana voinut oikein toruakaan. Hän oli poikien kanssa käynyt kartanolla Marttaa etsimässä ja silloin vilahdukselta nähnyt armollisen maan-isän. Hän otti tyttösen syliinsä ja kuvaili hiljaisesti hänelle hänen tottolemattomuuttaan ja uteliaisuuttaan, mutta silitti sitten tyttönsä tukkaa ja sanoi olevan vielä vähän puuroa jälellä. Martta sai nyt kaapia pataa ja pääsi vapaaksi toruista, koska tämä ilta oli heille kaikille niin merkillinen, kun olivat nähneet itse keisarin.

Nenäliina pestiin huolellisesti vielä samana iltana, ja aamulla meni äiti kartanoon kädessä keisarin nenäliina, joka oli talon ainoaan paperiarkkiin kääritty.

Mutta armollinen herra ravisti päätään. Hän arveli, ett'ei mitenkään käynyt päinsä lähettää keisarille tuota nenäliinaa, kuten Kaisa muori tahtoi. Hänen tuli muistaa, kenestä hän puhui — koko maan isästä. Ei keisarille voitu pakettia lähettää samoin kuin unhotettuja kapineita huolimattomille ylioppilaille. Mutta jos nyt Kaisa muori tahtoi, niin kyllä hän toimittaisi Martan tunnustuksen keisarin tiedoksi.

Äiti niiasi ja kiitti. Siten jäikin Martta nenäliinan omistajaksi, ja se muistutti hänelle aina hänen tottelemattomuuttaan ja uteliaisuuttaan. Pian tuli tämä asia tutuksi, ja Marttaa sanottiin hänen lapsena ollessaan „nestuuki-Martaksi“, ja siitä hän monta karvasta kyyneltä vuodatti. Pitkät ajat hän odotti keisarin lähettävän

nenäliinaansa kuulustelemaan, mutta ei mitään kuulunut. Hääpäivänänsä Martta piti keisarin nenäliinan kokoonkäärittynä kädessään, vaikka hänen sulhasensa, vanttera seppä, leikillä arveli, ett'ei Martan pitänyt olla niin varma siitä, saiko sen omanaan pitää. Voisihan keisari minä päivänä hyvänsä vaatia sen häneltä pois.

Mehtolan Musti.

Kun asetus määräsi, että kaikki koirat Suomessa olisivat verollisiksi laskettavat, katkaistiin väkivaltaisesti monen Mustin elämänlanka. Niinpä kerrotaan täytenä totena, ett'ei kuuluisassa Hölmölän kylässä ole nykyjään yhtään nelijalkaista haukkujaa. Mainio kestikievari Matias Hölmöliin oli silloin kutsunut kokoon kaikki kyläläisensä, avannut suunsa ja sanonut: „Mitä me Hölmöläiset tuhlaisimme markkojamme päärahaksi koirain, jotka ovat hyödyttömiä luontokappaleita talossa. Kun me muinoin annoimme rahamme silmänkääntäjälle, saimme toki nähdä ihmeellisiä ulkomaan eläimiä; nyt kun antaisimme rahamme, saisimme nähdä omia koiriamme. Oletteko kuulleet kummempaa?“

„Me emme ole kuulleet kummempaa“, huusivat Hölmöläiset yhdestä suusta. Ja koirain kohtalo oli määrätty.

Mutta ei ainoastaan Hölmölässä, vaan monessa muussakin kyläkunnassa surmattiin koirat sukupuuttoon. Surmaajat aikoivat kaiketi tästä lähin itse toimittaa koirain velvollisuuksia, se on, haukkua varkaat pois taloista ja pedot pois laitumilta.

Mehtolankin Mikko, joka asui yksinäisessä torpassaan kaukana kylästä, oli sattunut kuulemaan koirainverotuskauhusta. Mikko oli mielevä mies. Hän läksi nimismieheltä asiaa tiedustamaan ja sanoikin hänelle suo-

raan: „Herra vallesmanni, tehän ymmärrätte kaikki lain pykälät, ilmottakaa minulle, saanko ampua koirani lakia rikkomatta?“

Nimismies tiedusteli syytä Mikon kysymykseen.

„Syy on se“, selitti Mikko, „että minä ennen ampuisin Mustin kuin maksaisin kaksi markkaa päärahaa.“

Hän ei ollut röyhkeä nimismies, joka Mikkoon olisi suuttunut. Hän sanoi nauraen: „Ei sinua oman koirasi ampumisesta Siperiaan tuomita eikä muuhunkaan edesvastaukseen; mutta mietipä asiaa, etköhän siellä korven kolkassa Mustia tarvinne.“

„Kyllä mietin, kyllä mietin, herra vallesmanni, kiitoksia paljon!“ lausui Mikko Mehtonen.

Ja kotiin tullessaan mietti Mikko, miten hän Mustilta hengen riistäisi.

Sillä aikaa oli eräs kulkuräätäli käynyt Mehtolan torpassa työtä kysymässä. Hän oli jutellut torpan emännälle, Liisalle, yhtä ja toista suuresta maailmasta. Hän oli päästänyt suustansa senkin viisauden, että koirat täst'edes pidetään muka suuremmassa arvossa kuin naiset, koska koirasta on maksettava kaksi markkaa päärahaa, naisesta vain markka.

Mokoma ruma iva suututti Liisan pahanpäiväiseksi, ja hän käski räätälin heti mennä tiehensä.

Kun räätäli oli ennättänyt lähteä, tuli Mikko Mehtonen kotiin. Hän otti orrelta vanhan piilukkopyssynsä ja tarkasteli sen kelvollisuutta. Lapset, kuusivuotinen Aaro ja nelivuotinen Anni, pyörivät isänsä luona kysellen: „Isä, mitä aiotte ampua?“

Mikko vitkasteli, mutta vastasi viimein: „Minä ammun Mustin.“

„Mustin joutaakin ampua, se syö paljon, ja sitten vielä on kallis pääraha maksettava“, pakisi torpan emäntä Liisa, sillä hän oli räätälin ivasta suuttunut Mustiinkin.

Toista mielipidettä olivat ainoastaan lapset.

Anni rupesi katkerasti itkemään, ja tarttuen lattialla

makaavan Mustin kaulaan, rukoili hän: „Älkää, hyvä isä, ampuko Mustia! Musti kuolee, Musti on niin hyvä.“

„Älkää, isä kulta, ampuko Mustia; kun se taas syksyllä haukkuu oravaa, pudistelen minä puuta, orava hyppää maahan, Musti ottaa kiinni“, saneli Aaro.

„Niin, te lapset ette ymmärrä asiaa“, virkkoi Mikko. „Nyt pitäisi vähän ajan perästä maksaa päärahaa eli veroa Mustista kaksi markkaa joka vuosi. Minulla ei ole liikoja rahoja tuhlata, lapseni. Kahdella markalla saatan ostaa Aarolle hatun ja Annille kaulaliinan.“

Mutta Aaro ihastui yhtä vähän uudesta hatusta kuin Anni kaulaliinasta. Kyynelsilmin katselivat he, kuinka isänsä sulatteli lyijynappia möhkäleeksi, jota sitten takoi ja muodosteli pyssyyn sopivaksi.

Omituista oli, että Musti nähdessään lasten itkevän ja kuullessaan nimeänsä usein mainittavan tuli hyvin levottomaksi, kunnes viimein töytäsi etäkäpälillään tuvan oven auki ja meni ulos.

Mikko ei ollut siitä millänsäkään, laati vain panosta pyssyyn.

Aarokin pistäysi ulos ja häristeli luudan varrella Mustia, jotta se pakenisi. Ja Musti läksikin juosta lönkyttämään saunan taakse.

Ennenkuin Aaro tupaan palasi, kävi hän aitasta noutamassa pienen rahakukkaronsa, jossa oli markka viisikymmentä penniä. Ne hän lennätti isällensä, lausuen: „Tässä on kaikki rahani, jotka oravannahoista olen saanut; jos enemmän tarvitaan Mustin verorahaksi, kyllä minä loput suoritan.“

Annikin juoksi noutamaan rahansa. Eivät olleet säästönsä suuren suuret eivätkä pienen pienet; seitsemän penniä ja yksi kopeekka hänellä oli, ja ne hän antoi isällensä.

Mikko luki lastensa rahat ja suunsa vetäytyi hymyyn. Antaessaan rahat takaisin, sanoi hän: „Koska teillä, lapseni, on niin vähän rahaa, ett'eivät ne riitä Mustin vero-

rahaksi, eikä kopeekka siihen asiaan kelvannekaan, niin pitäkää säästönne, minä itse maksan veron tänä vuonna."

Liisakin hyväili pientä tyttöänsä, sanoen: „Eihän isä ammu Mustia, Anniseni; hän vaan muuten pani pyssyn panokseen. Kummitätisi antamat rahat olisit menettänyt turhaan, pieni hupakko."

Mikko pisti panoksessa olevan pyssyn orrelle.

Aaro juoksi ulos ja kutsui Mustin saunan takaa tupaan, ja vanha rauha vallitsi Mehtolan torpassa.

Kului muutama viikko. Oli lämmin kevätpäivä. Mikko ja Liisa, tultuansa tattarimaan aitaa tekemästä, söivät päivällisen ja menivät sitten levähtämään. Mustikin makasi lattialla, pää käpäläin päällä. Aaro ja Anni leikittelivät ulkona.

Anni oli olevinaan emäntä, Aaro isäntä. He odottivat vieraita. Sentähden leipoi Anni nyt monenlaatuisia multaleipiä ja savipiirakoita, joihin pantiin hietaa sydämeksi. Aaro laitteli uunia kuntoon ja nyhti sitten ruohoa saunan sivu tulevain vierasten hevosille. Heidän toimiansa ja liikkeitänsä tirkisteli pensaan takaa varsin odottamaton vieras. Se oli susi. Anni siitä tietämättä lähestyi pensasta tehdäksensä luudan, jolla muka lattian lakaisisi. Samassa hyökkäsikin peto pensaan juuresta ja koppasi lapsi paran kiinni. Anni kirkasi, Aaro parkui. Musti kuuli lasten hätähuudot. Rajusti haukahtaen paiskasi se oven auki ja lensi nuolen nopeudella suden niskaan. Mikko ja Liisa heräsivät koiran survauksesta, ja ulos mentyään näkivät he, kuinka susi kirvotti lapsen suustansa ja ryhtyi ottelemaan koiran kanssa. Liisa itkien ja huutaen riensi tempaamaan pois pienen Anninsa vaarasta. Mutta Mikko pistäysi tupaan, sieppasi orrelta pyssyn ja kiiruhti suden perään, jonka kulkua Musti viivytteli. Jo paukahti pyssy, ja luoti, joka ennen oli aiottu Mustin surmaksi, lävisti nyt suden sydämen.

Hirveä säikähdys muuttui raikkaaksi riemuksi. Anni ei toki saanutkaan mitään vammaa, sillä peto oli sattunut

ottamaan vaatteista kiinni. Liisa itki ilosta ja laati paikalla voileivän Mustille. Aaro ja Anni taputtelivat Mustia ja silittelivät sen tappelussa pörhöttyneitä karvoja.

Mikko itse meni kohta nimismiehen luo ja maksoi Mustin verorahan, ilmottaen, millaisen onnen Musti oli heille tuottanut. Nimismies, joka luuli, että Mikko hänen neuvostaan oli jättänyt Mustin ampumatta, virkkoi ylpeästi: „Sanoinhan sinulle, että siellä korven kolkassa Mustia kyllä tarvitset.“ Mikko kiitti nimismiestä hyvästä neuvosta ja lupasi tuoda kontillisen kaloja tai lintuparin lahjaksi hänelle.

Kauppapuodista osti Mikko vielä samana päivänä Annille soman kaulaliinan ja Aarolle uuden hatun. Niin riemuista iltaa ei liene ennen vietetty Mehtolan torpassa. Ja sopipa riemuitakin. Musti oli pelastanut lapsen. Mustin tähden oli pyssyyn pantu luoti, joka suden surmasi. Mikko tiesi saavansa sudesta tapporahaa sata markkaa, Mikko tiesi suden nahan hinnalla saavansa Mustin veron maksetuksi, vaikka se vanhaksikin eläisi.

Jos Hölmöläiset saisivat kuulla Mehtolan Mustin suuret ansiot, hankkisivat he kyllä kymmenen koiraa joka taloon, ja jos ne eivät ensi vuonna susia tappaisi, olisi taas kaikkein koirain kuolemantuomio valmis. Hölmölässä ei näet tehdä mitään keskeneräisesti, vaan juurtajaksain ja perinpohjaisesti.

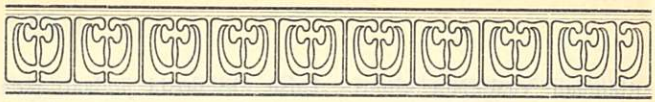

Lassin kesähuvitukset.

1. Lassin syntymäpäivä.

Pari peninkulmaa kaupungista on kaunis maatila. Toivola sen nimi on. Talo ja veräjä ovat punaiset, niin myös on talli ja navettakin. Se näyttää niin kauniilta viheriäisen metsän helmassa. Toisella puolella kartanoa on puutarha, sen takana kaunis niitty ja sen takana taas iso järvi; toisella puolella on piha, ja talon ympärillä iso, kaunis koivumetsä. Tämän maatilan isäntä on Lassin isä, ja joka kesä asuvat täällä isä ja äiti, Valter, Anni, Lassi ja Väinö. Niin ovatpa vielä Juhana, Liisa, Musti koira ja Mirri kissakin mukana. Vanha Maija asuu talvellakin täällä ja hänen kanssansa lehmät, porsaat, lampaat, pässi, pukki ja kanat.

Lassi on juuri seitsemän vuoden vanha. Vähän osaa hän jo lukea, vaikka ei paljon siitä huoli. Enemmän kuin aapisesta ja Luonnonkirjasta pitää hän juoksemisesta ja puhumisesta, eikä kukaan tiedä, liikkuvatko pienet jalkansa vaiko kielensä kerkeämmin. Varma on, että molemmat joutuvat välistä harhateille ja saattavat Lassi paralle monta ikävää hetkeä. Muuten on Lassi kelpo poika, rohkea ja väkevä, varsinkin aina niin pian kuin vaara on ohitse.

Yhtenä aamuna, kun lapset jo pari viikkoa olivat olleet Toivolassa, heräsi Lassi siihen, että kuuli laulua.

Hänen sänkynsä vieressä seisoi kaksi ritaria ja kaksi ritarinrouvaa; kaikki neljä lauloivat. Lassi hämmästyi, mutta oli myöskin iloinen, sillä hän oli usein ritareista kauniita satuja kuullut. Hän näki myöskin, että heillä kaikilla oli jotain kädessä, ja niin pian kuin laulu loppui, ojensivat kaikki kätensä Lassille ja toivottivat hänelle paljon onnea. Paitsi sitä antoi hänelle ensimmäinen ritari kauniin, pienen pyssyn, toinen kiiltävän kypärän ja ritarinrouvat pitkän sapelin. Nyt Lassi tunsikin, että ne olivat Valter ja Anni ja kaksi vierasta ystävää, jotka olivat tulleet Lassille syntymäpäivänä onnea toivottamaan.

„Nyt olen seitsemän vuotta“, huusi Lassi, „ja äiti on luvannut että saisin takin!“ Samassa tulikin äiti, suuteli pientä poikaansa, lahjotti hänelle ensimmäisen takin sekä liivit ja pani ne itse Lassin päälle. Lassi pani vielä lisäksi kypärän päähänsä, köytti sapelin vyölleen, nosti pyssyn olkapäälleen ja marssi sisään ruokasaliin, missä kahvi ja syntymäpäivärinkeli odottivat. „Kas niin“, sanoi isä, „olethan nyt valmis taisteluun; pois tieltä kaikki, että urhoollinen ritari ensiksi saa rinkeliin kiinni ryhtyä.“ — „Sen voitan paikalla“, huusi Lassi, sapelillansa ison rinkelipalan leikaten. — „Tänä päivänä syömme päivällisen ulkona niityllä“, sanoi äiti. „Lassi, sinä saat nyt makean ruo'an määrätä ja isäntänä olla.“

„Pannukakkuja ja hillaa“, määräsi Lassi. „Mutta ennen päivällistä pitää koetella, kuka parhaiten voi sapeliansa käyttää“, arveli Lassi. Mutta isä sanoi, että taistelut saisivat jäädä talveksi, jolloin lumipalloilla voi taistella, ja lapset rupesivat toisia leikkejä miettimään. „Sääli olisi, jos en tänä päivänä saisi sapeliani koettaa“, mutisi Lassi itsekseen, eikä tahtonut ensinkään ottaa osaa, kun muut lapset rupesivat palloa heittämään. Hän meni syrjään toisista, eikä aikaakaan, niin muut unohtivat hänet, ja Lassi sai olla yksinään. „Tämäpä on syntymäpäivä-iloa“, mutisi hän ja lähti pihalta, pieniä kiviä ja rikkoja sapelillansa pois tieltä viskellen. „Mitä auttaa ritarina olla,

kun ei saa taistella.“ Näin mutisten tuli hän tallin eteen, missä pukki par'aikaa oleskeli. „Kas pukkia“, arveli Lassi, „eikö se minua pelänne?“ — Hän ojensi sapelinsa ja seisahtui pukin eteen. Mutta pukki ei säikähtynytkään, tuijotteli vaan komeata ritariamme. — „Uskallatko minua puskea“, kysyi Lassi, nykäisten pukkia parrasta. Pukki puisti päätänsä eikä vieläkään Lassia pelännyt. — „Vai niin, sinä et pakoon juokse“, sanoi Lassi, ja löi pukkia sapelillansa. — „Pakoon?“ vastasi pukki suuttuen, juoksi Lassin päälle ja puski häntä aika tavalla, niin että koko ritari kaatui, kypärä lensi päästä, sapeli sinne, pyssy tuonne, ja rohkea ritari huusi niin paljon kuin kurkusta lähti. Juhana, joka oli likellä, tuli avuksi; mutta niin pian kuin pukki oli kiinni kytketty, ja Lassi taas jaloillaan, sanoi komea ritarimme Juhanalle: „Älä luule, että tuota pukkia pelkään; jos et olisi tullut, olisin kyllä itse ottanut sen kiinni.“ „Ja saanut toisen kolahduksen“, nauroi Juhana, „minä uskon, että sinun takkisi on tarpeeksi rikki, eikä olisi yhtään tarvittu, että pöksytkin olisivat menneet.“

Ja niin se oli, Lassin uuden takin oli pukki rikki puskenut. Lassi ei voinut sanaakaan vastata eikä uskaltanut vielä äidille sitä näyttää. Aseensa otti hän maasta ja meni hiljaa pois. — Mutta ruoka-aitta oli aivan likellä, ja Maija oli aitassa, „Voinhan mennä kysymään“, arveli Lassi, „onko Maija jo hillaa keittänyt, kenties hän on unohtanut.“ Mutta pian näki hän, että hilla jo seisoi valmiina hyllyllä ja Maija par'aikaa vispilöi sokeria ja viiliä, sanoen paikalla rupeavansa pannukakkuja paistamaan. „Lieneekö vain hilla makea“, arveli Lassi, otti puulusikan ja maistoi. Niin, makea se oli ja erittäin hyvä, aivan Lassin vatsaa myöten; hän olisi mielellään pistänyt vielä vähäisen suuhunsa, mutta katseli ensiksi Maijaa, mitä hän muka sanoisi. Mutta Maijalla oli muuta puuhattavaa eikä hän yhtään Lassin ahneutta huomannut, oli siis helppo toinenkin kerta pistää lusikka

suuhun. — Hän katseli ensin Maijaa, sitten hillavatia, arvellen, että kyllä Maija oli liian paljon keittänyt. „Tästä jää paljon“, arveli hän, „sitten se kuivaa eikä kelpaa mihinkään.“ Ja niin hän pisti vielä muutaman lusikallisen suuhunsa, joi sitten vähän viiliä päälle ja läksi pois.

Mutta pian oli jo aika viedä päivällinen niitylle. Kaikki lapsetkin saivat kantaa jotakin: lautasia, lusikoita, veitsiä tai kahveleita. Äiti ja Maija toivat ruo'an. Mutta Maijapa säikähtyi, kun aitasta toi hillan ja näki, että puolet oli syöty. „No herrainen aika, kuinka en havainnut, että Lassi niin kauan tässä oli“, huusi muori; mutta emännälleen sanoi hän: „Ehkä joku hiiri on siitä syönyt.“ — „Se taitaa olla kaksijalkainen hiiri“, vastasi äiti hymyillen, „kyllähän pian näkyy, kuka se on ollut.“

Niityllä oli jo kaikki valmista; lapset, jotka koko aamupuolen olivat juosseet, katselivat halukkain silmin viilipyttyjä ja pannukakkuja, ja äiti jo käski heidän alottaa, kun samassa havaittiin, että päivän pieni isäntä ja rohkea ritari ei ollutkaan läsnä. Valter juoksi häntä etsimään, isä huusi hänen nimeänsä kovalla äänellä, mutta Lassia ei ilmestynyt. „Perunat tulevat jo kylmiksi“, sanoi äiti, „me saamme syödä ilman Lassia.“

„On se sääli kuitenkin“, arveli Anni ja lähti nyt vuorostansa pientä isäntää etsimään. Kun hän muutaman pensaan ohitse juoksi, tarttui hameensa johonkin kiinni, ja kun hän sen irti veti, havaitsi hän, että pieni veljensä istui pensaan takana.

„Lassi“, sanoi Anni, „kuinka et vastaa, vaikka isä on sinua kutsunut.“

„Luultavasti olen nukkunut“, vastasi Lassi hyvin hämillään ja hyvin hitaasti esiin astuen. Siellä pieni sankari nyt oli, mutta minkälaisessa tilassa! Uusi takki oli rikki, kypärässä kuhmu, ja kasvot! — ne olivat niin täynnä hillaa, että siinä oli sekä viikset että parta. — Kaikki lapset nauroivat, ja isä kysyi, missä verisessä tappelussa kenraali oli käynyt; — mutta äiti, joka paikalla

asian ymmärsi, oli niin ykstotinen, että Lassi parka ei tietänyt, mitä sanoisi. „Pukki on puskenut“, sanoi hän viimeksi hiljaisella äänellä.

„Ja hillalla olet sitten kasvosi voidellut“, lisäsi äiti. „Mene nyt itseäsi pesemään, ja tule sitten syömään. Tänä päivänä et enää kelpaa isännäksi, eivätkä pannukakut enää mahdu suuhun, koska hilla liian aikaiseen sinne vilahti.“ Niin nyt kävi; mutta Lassi lohdutti itseänsä sillä, että tulevana vuonna taas tulisi syntymäpäivä, ja siksi oppisi hän kyllä pukin voittamaan ja kenties myös syömättä hillaa katselemaan.

---

2. *Kuinka Lassi pääsi leijonan hoviin.*

Luonnonkirjasta oli Lassi lukenut, kuinka leijona kuningas kutsui kaikki metsän eläimet luoksensa, antaen heidän kunkin kertoa elämäkertansa. Se oli Lassista niin hauskaa, että hänenkin teki mieli metsän kuningasta, leijonaa, tervehtimään. Sääli vaan, ett'ei Toivolan metsässä niitä löytynyt, muuten olisi hän lähtenyt paikalla. — Arvaapa siis, kuinka iloiseksi hän tuli, kun isä yhtenä päivänä sanomalehdestä luki, että kaupunkiin oli tullut mainio eläintenkuljettaja, ja lupasi vielä, että lapset pääsisivät hänen kanssansa sitä katsomaan.

„Mitä eläintenkuljettaja näyttelee?“ kysyi Lassi. „Kaikenlaisia eläimiä“, vastasi isä. „Sinä saat leijoniakin katsella, kun vain muistat, ett'et mene liian likelle.“

Siitä nyt vasta Lassi iloitsi, puhui koko matkan vain metsän kuninkaasta, kysyi, oliko sillä kruunu päässä, osasiko se puhua y. m. Kun vaunut kaupungissa seisahtuivat ison puutarhan eteen, tahtoi hän heti juosta sisään, mutta isä tarttui hänen käteensä, vielä kerran muistuttaen,

että nyt piti olla siivolla. Nyt astuttiin isoon, kauniiseen puutarhaan ja siellä seisoi pitkä rivi suuria rautahäkkejä, jotka olivat niin laitetut, että niitä oli yhtä helppo kuljettaa kuin vaunuja. Muutamissa häkeissä oli tiikereitä, toisissa leopardeja, hyeenoja ja muita petoeläimiä, toisissa taas isoja lintuja, apinoita ynnä muita sekä kauniita että lystillisiä eläimiä. Leijonat olivat aivan viimeisessä häkissä. Valter ja Anni katselivat kaikkea halukkaasti ja kuuntelivat mielellään, kun isä kertoi, mistä maasta ne kaikki olivat. Mutta Lassi ei muistanut muuta kuin leijoniaan ja tuli vasta sitten oikein iloiseksi, kun seisahduttiin viimeisen häkin eteen. Mutta häkkiin katsahdettuaan, poika pieni hämmästyi enemmän kuin ihastui ja piilottautui isän takin taakse, sillä tämä häkki oli suurempi muita ja sen sisässä kolme kaunista leijonaa. Oli se kyllä muhkea näky: kaksi niistä makasi, kolmas seisoi ja katseli ulos häkistä. Ne olivat kaikki aivan välinpitämättömiä siitä, että heitä katseltiin, ja Lassi arveli, että se leijona, josta Luonnonkirjassa kerrotaan, enemmän kunnioitti ihmistä kuin nämä, jotka vain pelottivat. — Vähitellen, kun näki, etteivät ne päässeet häkistään, rohkaisi Lassi kuitenkin mielensä ja meni likemmäksi; ja vähän ajan perästä, kun isä taas astui edemmäksi eikä enää muistanut pitää pientä poikaansa silmällä, juoksi Lassi uudestaan leijonain häkille. Kun taas hetken oli niitä katsellut, arveli hän, että olisi hauska nähdä niiden liikkuvan. Varsinkin sen leijonan, joka seisoi etummaisena ja oli kaunis ja nuori, sen olisi hän tahtonut saada liikkeelle. Sentähden otti hän maasta pienen kiven, heitti sillä leijonaa, kohteliaasti sanoen: „Liiku vähä, herra kuningas.“ Mutta herra kuningas ei havainnutkaan pientä poikaa, eikä ollut huolivinansa kivestä, joka tarttui turkkiinsa; se seisoi vakavana kuin ennenkin. Siitä tuli Lassi rohkeammaksi, heitti vielä kiven, joka oli vähän isompi, sitten taas yhden ja taas ja taas, niin monta kertaa, ett'ei havainnutkaan, kuinka itse oli

tullut aivan likelle häkkiä. Tämä kiven heittäminen oli kuitenkin enemmän kuin leijona kärsi, ja aivan arvaamatta hyppäsi se rautahäkkiä vastaan, niin että koko häkki tutisi; muut leijonat nousivat myös ja kiljuivat niin julmasti, että katselijat joka haaralta juoksivat katsomaan, mitä hirveää nyt oli tapahtunut. Lassi, joka oli aivan likellä häkkiä, pelästyi niin kovasti, että huutaen, parkuen kaatui selälleen, löi päänsä isoa kiveä vasten ja uskoi itse, että oli kuollut. — Mutta hän ei kuollutkaan, eikä se kivi, johon hän päänsä löi, ollutkaan kivi, se oli iso kiviportti, ja kun Lassi nousi ja katseli portin läpi, näki hän korkean, synkän metsän, joka oli niin kaunis, että Lassi päätti kävellä siellä vähän. Mutta tuskin oli hän astunut pari askelta metsässä, kun iso leijona tuli häntä vastaan. Se oli juuri sama leijona, joka äsken oli seisonut häkissä; mutta nyt se astui vain kahdella jalalla, piti valtikkaa etukäpälissänsä, ja kultakruunu oli sen päässä. Lassi tahtoi pakoon, niin hän hämmästyi; mutta leijona oli jo tarttunut hänen käteensä, vei hänet sisään metsään, joka tuli yhä synkemmäksi, ja kiljui hänelle kovalla äänellä: „Kuinka uskalsit sinä viskata päälleni kiviä? Etkö tiedä, että se, joka loukkaa metsän kuningasta, on kuoleman oma?“

„Hyvä herra kuningas“, vinkui Lassi, „anna anteeksi, en tee sitä milloinkaan enää.“

„Sen kyllä uskon“, vastasi kuningas, „sillä ennen iltaa ovat poikani syöneet sinut paistina.“

Lassi ei uskaltanut hiiskua sanaakaan; hän seurasi leijonaa itkien, parkuen, siksi kunnes kuuli leijonan taas puhuvan. Nyt katsahti hän ylös, pyyhki kyyneleet silmistänsä ja näki suuren joukon eläimiä, kaikki nöyrästi kumartamassa leijona kuningasta. He olivat koreissa puvuissa, eikä ollutkaan helppo tuntea heitä. Aivan keskellä istui kuningatarleijona korkealla kultakivellä, kruunu päässä, purppuravaate hartioilla, ja hänen ympärillänsä kaikki leijonaprinssit. Lassin heitä katsellessa, avasi-

vat kaikki kitansa, mutta kuningas nosti etusormensa ja käski heidän olla hiljaa. Sitten kääntyi hän kuningattaren puoleen, sanoen: „Tässä tuon teille hyvän paistin; anna sen elää iltaan asti hyvässä hoidossa, sitten paistettakoon se pojillemme.“

Kuningatar viittasi kädellään, ja esiin hyppäsi pitkähäntäinen apina, joka otti Lassia kädestä ja vei hänet syrjälle pieneen, pimeään luolaan. Lassi oli taas itkemäisillään, mutta apina katseli häntä lempeästi ja sanoi: „Serkkuseni, älä pelkää, kyllä minä autan sinua; minä olen oma sukulaisesi.“

„Sinä et ole serkkuni“, väitti Lassi, mutta ei se paljon auttanut. Apina tahtoi nyt kerran olla ystävällinen, toi verisen hevosensäären ja tuoretta verta, ja kehotti Lassia syömään.

„Paljon kiitoksia“, sanoi Lassi, „ei ole nälkä.“

„Kenties kampaan tukkasi“, jatkoi ystävällinen apina, ojensi pitkät sormensa ja olisi kyllä kammannut toisella tavalla, kuin mitä Lassi ikinä ennen oli nähnyt; mutta Lassi kiitti tästäkin kunniasta, sanoen, että päätänsä vähän kivisti. Se olikin totta, sen tunsi hän nyt ja kysyi apinalta, eikö olisi vähän vettä, millä saisi päätänsä hautoa. „On kyllä“, vastasi apina, meni syrjälle, mutta viipyi niin kauan, että Lassia rupesi pelottamaan pimeässä luolassa. Hän käänsi päätänsä katsellaksensa, eikö apina jo tulisi — mutta kumma! — apinaa ei näkynyt eikä enää pimeää luolaakaan. Sen sijaan näki hän kirkkaan taivaan, saman puutarhan, missä äsken oli kävellyt, ja vieressään seisoivat isä ja Anni, jotka suuresti iloitsivat siitä, että Lassi avasi silmässä.

„Missä ovat nyt kaikki leijonat ja muut eläimet?“ kysyi Lassi kummastuneena. „Eivätkö ne minua illalliseksi syö?“

„Sen kyllä estän“, vastasi isä. „Kiitä Jumalaa, ett'et lyönyt itseäsi kuoliaaksi, kun äsken kaaduit isoa

kiveä vastaan, ja muista vast'edes, ett'ei kukaan rankaisematta saa ärsyttää metsän kuningasta."

„Eikä myöskään käydä hänen hovissansa", arveli Lassi itsekseen.

Ja niin se huvimatka loppui.

---

3. *Pieni munavaras.*

Muutamana kauniina kesäaamuna, juuri kun Toivolan perhe istui kahvipöydässä, ilmestyi Maija ovelle, näyttäen joukon munia, jotka äidin uudet kanat olivat munineet. Ne olivat niin isot ja kauniit, ettei Lassi ikinä ollut niin isoja nähnyt.

„Kuinka ne ovat niin isoja?" kysyi hän kummastellen. — „Kanat ovat Espanjan kanoja", vastasi äiti; „ne munivat isompia munia." — „Saanko niitä syödä?" kysyi paikalla pieni herkkusuu. — „Et tällä kertaa", vastasi äiti; „nämä ovat kaikki Annille, joka on heikko ja kivulloinen; me muut saamme pienempiä." — „Olen minäkin kipeä", sanoi Lassi; „päätäni kivistää aina välistä sen perästä kun putosin, ja sitten ryinkin vähäisen." — „Kenties valehteletkin vähäisen", arveli äiti ja käski sitten Maijan katsella, kuinka paljon kanat munivat, ja sitten keittää Annille pari munaa joka päivä.

„Pari munaa joka päivä", kertoi Lassi itsekseen. „Se on varmaankin liian paljon ja aivan väärin. Anni muka saisi kaksi, ja Lassi parka ei yhtään!" Että Annin posket olivat laihat ja vaaleat, Lassin sitä vastoin pulleat ja punaiset kuin parhaat omenat, sitä hän tietysti ei nähnyt. Aivan väärin siis oli hänen mielestään, mitä äiti teki.

Toisena päivänä, kun Maija taas toi munia, ei Lassi sanaakaan virkkanut, katseli niitä vain ja luuli, että

jokainen kyllä näki, kuinka suutuksissaan hän oli. Mutta ei kukaan sitä havainnutkaan. Äiti suuresti iloitsi, että Anni jaksoi munat syödä, ja isä nipisteli Annin poskea, koetellaksensa, olivatko ne jo lihavammiksi tulleet. Ei kukaan Lassia katsellut. Se oli todellakin kaikkein ikävin asia.

Muutamat päivät oli Maija joka aamu tuonut tuoreita munia; mutta kerran ilmotti hän hyvin surullisena, että kanat luultavasti olivat kipeät, koska nyt yht'äkkiä olivat ruvenneet munimaan aivan vähän kerrassaan, vaikka alussa munia oli niin paljon. „Se olisi vallan ikävä", arveli äiti ja kysyi Maijalta, eikö kenties kana pannut muniansa piiloon. „Pitää niitä etsiä hyvin." — „Olenhan niitä kyllä etsinytkin", vastasi Maija, „mutta eipä niitä löydy." — Niin kävi nyt joka päivä, ja lopuksi äitikin arveli, että kanat olivat huonot. Anni paralle ei voitukaan enää antaa munia joka päivä.

Yhtenä iltana, kun Maija taas surullisena tästä asiasta puheli, sanoi Juhana nähneensä harmaan kissan hiipivän ulos kanakoppelista. Se se kenties oli munavaras. — „Hölmö!", murisi Maija, „en minä ikinä ole nähnyt kissojen syövän munia! Mitä sinä tässä minua pilkkaat." Mutta Juhana, jolle sana „hölmö" oli vihaksi pistänyt, päätti illalla mennä tarkemmin katselemaan. Mikä ihme muka se oli, jos kissa mielellään munia söi; olivathan ne Juhanan omastakin mielestä parasta herkkua. Hän meni siis pieneen pensaikkoon likelle kanakoppelia ja istui siellä piilossa aivan hiljaa, tarkkaan katsellen sitä. Eikä aikaakaan, niin näki hän selvästi, niin selvästi kuin vanhat silmänsä sallivat, ison harmaan kissan, joka hyvin hiljaa meni kanakoppeliin sisään. „Aha," iloitsi Juhana, „kuka nyt on hölmö?" Hän kiirehti ulos piilopaikastansa ja pani kanakoppelin oven lukkoon, ettei kissa pääsisi pois. Sitten juoksi hän keittiöön ja käski Maijan nyt tulla katsomaan, oliko hän puhunut totta vai ei. Äitikin tuli samassa sinne, ja kuultuansa, mistä oli

puhe, tahtoi hänkin nähdä, kuinka kissa osasi munia syödä. Hiljaa lähestyivät he kanakoppelia, hiljaa avattiin ovi ja oikein — olihan nurkassa jotain harmaata, joka liikkumatta tuijotteli tulijoita vastaan.

„Mitä minä sanoin!“ riemuitsi Juhana, ja tahtoi ajaa kissan pois; mutta äiti tarttui samassa hänen käteensä ja sanoi: „Anna olla, minun silmäni paremmin näkevät, mikä kissa tämä on.“ Samassa hän otti harmaan kissan kiinni, veti sitä ovelle päin ja — kas! — Juhanankin huonot silmät näkivät nyt, ettei se harmaa elävä ollutkaan kissa, vaan tuhma poikanulikka. Siellä se seisoi nyt, pari munaa vielä kädessään, posket aivan tulessa, häpeillen niin, ettei julennut ketään silmiin katsella. — „Sinäkö siis“, kysyi äiti Lassilta, „olet Annin munat syönyt?“ Ja Maija ja Juhana löivät kätensä yhteen, aina vain huutaen: „Vai Lassiko ne munat varasti!“ — „En ole varastanut“, vinkui Lassi itkusilmin, „ovathan ne meidän omiamme.“ Hän katseli äitiä siinä toivossa, että tämä puolustaisi häntä. Mutta äiti oli niin ankaran näköinen, että Lassi uudestaan loi silmänsä maahan ja rupesi kovasti itkemään.

„Näytä meille nyt, missä munat olet keittänyt ja syönyt“, sanoi äiti. Lassi meni edeltä ja vei heidät pieneen koivikkoon; siellä muutamien kivien välissä näkyi suuri joukko munankuoria. Pienessä kuopassa oli tuhkaa, ja Lassi kertoi siinä polttaneensa pientä valkeaa ja paistaneensa munat tuhassa. „Mistä sen olet oppinut?“ kysyi äiti kummastellen. — „Satukirjassani oli kertomus pojasta, joka sillä lailla paistoi munia.“ — „Vai niin, ja sinä olet yksinäsi syönyt niin paljon munia? Etkö ole yhtään muistanut Anni parkaa?“

Mitä äiti muuta sanoi, ei kukaan saanut kuulla; mutta kun hän Lassin kanssa taas meni kotiin, oli poika niin suruissaan, silmät aivan veden vallassa, että häntä oli vaikea katsella.

Sen perästä havaittiin myös, että Lassi joka aamu nousi ylös vähän aikaisemmin kuin ennen, juoksi keittiöön katsomaan, kuinka Maija keitti munia, ja pyysi hyvin kauniisti, että itse saisi ne viedä Annille. Mitä paremmalle ne Annista maistuivat, sitä iloisempi oli Lassi, — ja kanat, jotka luultavasti olivat tulleet hyvin tutuiksi Lassin kanssa, ja ehkä arvasivat, kuinka paljon iloa hänellä nyt munista oli, munivat taas niin ahkerasti niin isoja, hyviä munia, että vaikea olisi ollut muualta parempia löytää.

---

4. *Lassi metsämiehenä.*

„Lassi poikani“, sanoi isä eräänä päivänä, „kutsu kiireesti Juhana ja mene hänen kanssansa sikoja pellolta pois ajamaan; koko lauma on sinne karannut.“

Lassi luki par'aikaa huvittavaa satukirjaa eikä yhtään mielellään totellut isän käskyä, vaikk'ei uskaltanut sitä näyttää. Hän kutsui siis Juhanan, ja molemmat juoksivat pienen koivikon läpitse pellolle; Musti koira tietysti heitä seurasi. Mutta nyt oli niin, että koivikossa kasvoi erittäin makeita marjoja, ja Lassin mielestä oli Juhana kyllä mies, joka yksinänsä Mustin kanssa saisi siat pois pellolta. Sentähden jäi hän koivikkoon, heittäytyi pitkälleen maahan ja rupesi marjoja syömään. Nepä vasta maistuivat! Siat ja isän käsky unohtuivat kokonaan, eikä Lassi ollenkaan muistanut, että hän nyt oli hyvin tottelematon. Kun hän näin tyytyväisenä jo pitkän aikaa oli maannut nurmikolla, kuuli hän yht'äkkiä hälinää; hän aikoi nyt nousta katsomaan, mitä maailmassa tapahtui, mutta ei joutunutkaan kuin vähän vain kääntymään, kun jokin hyppäsi hänen ylitsensä ja työnsi

häntä samassa niin, että hän jäi makaamaan nenä taivasta kohti. Siitä Lassi kovasti suuttui; mutta nyt oli mahdoton enää nousta, sillä tuskin oli ensimmäinen hyppääjä ohitse, niin jo tuli toinen, ja isoksi harmikseen näki Lassi, että se oli iso sika. Sen perästä tuli koko lauma, ja jok'ainoa hyppäsi Lassin ylitse: hup, hup, hup, niin se kuului; eivätkä siat yhtään pelänneet, vaikka Lassi mahtavasti huusi, niinkuin aika huutaja. Viimeiseksi tulivat Juhana ja Musti, toinen nauraen, toinen haukkuen. Varmaan Musti luuli, että puna-ihoinen pikku mies oli joku vieras sika, joka vielä piti pois ajaa. Nyt lopuksi sai Lassi nousta ja mennä rauhassa kotiin; mutta tästä päivästä vihasi hän kaikkia sikoja niin, että katsoi niitä pahimmiksi vihollisikseen.

Nyt tapahtui niin, että vielä samana päivänä iltapuolella isä kävi metsästämässä, niinkuin tapansa aina oli kesällä. Kun sitten illalla takaisin tuli, katselivat äiti ja Maija ilomielin, kuinka paljon hyviä lintuja oli ruo'aksi tuotu; Valter ja Anni taas kuuntelivat, kuinka isä kertoi metsän ihanuudesta; ei kukaan havainnut, että Lassi vain katseli isän pyssyä hyvin tarkkaan, eikä sitäkään, että hän suuresti iloitsi, kun isä, aivan vastoin tapaansa, pani pyssyn nurkkaan eikä kaappiin lukon taa, niinkuin ennen. Vähän myöhemmin, kun ei kukaan muu paitsi Anni ollut läsnä, otti Lassi pyssyn ja meni pihalle. Anni kovasti säikähtyen juoksi perästä ja pyysi kauniisti, että Lassi ei sitä ottaisi, kun isä ankarasti oli kieltänyt.

„Sinä olet lapsellinen“, vastasi Lassi, ,,onhan vuosi siitä kun isä kielsi, enkä minä tahdokaan lintuja ampua, vaan pari sikaa, että pelto saisi olla rauhassa.“ „Hyi Lassi, mitä ajattelet“, sanoi Anni, „älä tee sitä, muuten valitan äidille.“

„Jos siitä puhut, niin ammun sinut“, vastasi Lassi, ojensi pyssyn ja katseli Annia niin julmasti, että tyttö parka kiireesti juoksi pois. Mutta Lassi nosti pyssyn

olkapäälleen, veti hanaa ja, suutuksissa kuin oli, jaksoikin sitä niin kovasti vetää, että pyssy pamahti. Paff! — se sanoi; mutta samassa putosi kuitenkin pyssy hänen kädestänsä, ja koska Lassi ei jaksanut painaa sitä tarpeeksi lujasti olkapäätä vastaan, löi se hänen poskeensa niin kovasti, että kaksi hammasta läksi irti, ja nenästä juoksi verta. Nytpä olisi sinun pitänyt kuulla, kuinka Lassi parkui! Pyssyn jätti hän sinne, mihin se oli pudonnut, ja juoksi kiireesti sisään, varmasti luullen, että jo oli kuollut. Isä ja äiti, jotka olivat kuulleet pamauksen, riensivät häntä vastaan, niin myös Maija ja Juhanakin, kaikki kovasti säikähtyneinä, kun näkivät Lassin niin verisenä. Isä, joka kuitenkin arveli, että se, joka niin hirveästi jaksaa huutaa, ei suinkaan ole aivan kuollut vielä, otti Lassin syliinsä, käski vettä ja pesi veren kasvoista pois. Kun nyt selvästi näkyi, ett'ei mitään vaarallista ollut tapahtunut, kysyi hän ankaralla äänellä, kuinka Lassi oli uskaltanut pyssyn ottaa.

„Se löi minua niin pahasti“, vinkui Lassi vain, uudestaan itkien niin, että veri taas rupesi vuotamaan sekä nenästä että suusta.

„Tämä oli sinulle aivan oikea rangaistus“, sanoi isä, „minä toivon, että tottelet minua vast'edes paremmin.“

„En siihen milloinkaan enää koske“, valitti Lassi, „se ampuu paikalla kuoliaaksi.“

Puolen tuntia Lassi vielä vinkui, sitten ei nenästä enää vuotanut verta, ja nyt vasta näkyi, että kaksi etuhammasta oli poissa, poski ja huuli kovasti paisuksissa ja nenä paksu kuin peruna. Lassi pantiin sänkyyn, jossa hän vielä oli pari päivää kipeänä. Sitten oli hän yhtä terve kuin ennen, mutta suussa oli iso aukko siinä, missä ennen kaksi valkeata hammasta oli kiiltänyt.

Niin se jahti loppui, mutta kesäkin oli loppumaisillaan. Se oli viimeinen Lassin kesähuvituksista;

koulu alkoi taas, ja Lassi sai ahkerasti ruveta lukemaan. Mutta koulupojat, jotka pian saivat tietää, mihin Lassin hampaat kesämatkalla olivat jääneet, kutsuivat häntä Lassi Sianampujaksi. Niin se oli.

Tykki Matti.

Oli kerran poika, nimeltä Tykki Matti, ja vaikka hänellä oli tuommoinen liikanimi, oli hän kumminkin hyvin tavallinen Matti, semmoinen pieni ja paksu, vallaton ja — tiedänpä senkin — laiska, oikein laiska.

Hän sai kerran lahjaksi pienen tykin. Puinen se vain olikin, korttelin pituinen ja herneillä siitä ammuttiin. Mutta Matillako tuosta ilo ja riemu suuri! Aamusta alkaen myöhään iltaan ampuili hän tällä tykillänsä ja kulutti puolen kappaa herneitäkin ihan varmaan. Matti tottui kovin tarkaksi ampujaksi ja osui täsmälleen siihen, mihin oli tähdännyt. Kerran istui hänen sisarensa illalla pöydän ääressä koulutöitänsä kirjottamassa. Matti hiipi hiljaa luokse, asetti tykkinsä, tähtäsi ja — ampui kynttilän sammuksiin. Sisar pelästyi ja pudotti kynänsä paperille, jolle ilmaantui musta täplä. Matti tuosta hyvästä pantiin nurkkaan. Mutta ei hän vieläkään parantunut; hän ampuili vaan ja tottui yhä tarkemmaksi. Toisen kerran taas huomasi Mirrin istuvan ikkunalla ja pesevän silmiään. Mitenkä lie ollutkaan, mutta Mirrin nenä näytti Matista niin kovin lystin näköiselle, että hän taas tähtäsi tykillään ja ampui herneen Mirri paran nenään. Matti sai olla päivällisettä sinä päivänä, ja se oli aivan oikein, sillä Mirrin nenä oli pöhössä kaksi päivää. Viimein otettiin Matilta tykki pois, sillä hän rupesi jo tekemään liian paljon pahaa. Muun muassa ampui hän

eräänä päivänä kaksi ruutua rikki. Niin, tykki otettiin Matilta pois, mutta hän arveli:

— „Mitäpä tuommoisesta tykistä? Kun olisi edes oikea vaskinen tai malminen tykki ja pääsisi sotimaan turkkilaisia vastaan; sepä jotakin olisi!“

Kaikkiapa sen Matin päähän johtuikin, ja johtuuhan sitä laiskan päähän jos jotain.

Kerran saatuaan tuon ajatuksen päähänsä, ei hän paljon muuta ajatellutkaan, kuin mitenkä vain pääsisi turkkilaisia vastaan oikealla tykillä sotimaan. Kun edes olisi tiennyt, missä turkkilaisia onkaan! Kerran kysyttiinkin häneltä:

— „Tiedätkö, missä turkkilaiset asuvat?“

— „Tiedän kyllä“, vastasi Matti ylpeästi.

„No missä?“

„Turkin maassa.“

„Mutta missä Turkin maa on?“

Matti häpesi ensin, mutta vastasi pian jälleen:

„Tuolla päin“, ja viittasi kädellänsä — Lappiin!

Huolimatta nauruista ja ivasta ajatteli Matti yhä vain, miten muka pääsisi turkkilaisia ampumaan. Ja kun hän alinomaa tätä ajatteli, niin pääsikin hän sinne viimein — unissaan.

Hän oli olevinaan aikamies, partasuu. Heitä oli viisi, kuusi uljasta miestä vuoren kukkulalla, missä heillä oli iso tykki. Oli näet muka syttynyt sota Turkin kanssa, ja itse Turkin keisari piiritti Matin ja tämän toverien kukkulaa. Niin kauan kuin ei turkkilaisia näkynyt, oli Matti miestä puolestansa ja kerskaili vain:

„Tulkootpa tänne nuo turkkilaiset ja Mahometit, niin minäpä ammun!“

Mutta samassa kun turkkilaisia rupesi näkymään, niin Matille yhä suurempi hätä käteen. Jopa näkyi itse Turkin keisari kultaisessa nutussaan ja kultaisissa housuissaan, jotka olivat niin armottoman leveät, että Mattia oikein hirvitti. Ei hän poika parka enää muistanut tyk-

kiänsä ollenkaan eikä kyennyt pakenemaankaan, sillä keisarin leveät housut olivat hänet pelottaneet niin pahan päiväiseksi. Ja yhä lähemmäksi astui Turkin keisari ja suoraan Mattia kohti. Vielä askel, niin yks, kaks — keisari istui tykillä aivan kuin hevosen selässä ja ihan vastapäätä Mattia.

Keisari oli oikein äkäinen, ja ensi työkseen hän haiversi Mattia tukasta ja sanoi sitten:

„Voi sinua, Tykki Matti! Tiedätkö, mikä nykyaikoina on tehokkain, voimallisin sota-ase?"

„Tie . . . tie . . . tiedän, Teidän Majesteetillinen Turkkilaisuutenne elikkä Teidän Turkkilainen Majesteettinne", änkytti Matti, „se on tykki."

„Eipä olekaan, sinä Tykki Matti", vastasi Turkin keisari, „vaan se on sivistys. Ymmärrätkö?"

„Koetan ymmärtää."

„Ja tiedätkö, milloin ihminen on sivistynyt?"

„Silloin kun hän saa kultaiset housut jalkaansa", vastasi Matti.

„Eipä olekaan niin", virkkoi Turkin keisari. „Ihminen on sivistynyt silloin, kun hänellä on tietoja ja puhdas, hellä sydän, niin että hän osaa käyttää kaikki voimansa lähimmäistensä parhaaksi, isänmaansa ja kansansa onneksi, muistaen aina rukoilla Jumalalta apua siihen. Ymmärrätkö?"

„Koetan ymmärtää."

„Ja jos et sinä heitä tykkituumiasi etkä rupea oikein ahkerasti lukemaan, niin että sinustakin tulee kunnon mies, niin minä otan sinulta tykit ja takit ja pistän ne housuni taskuun ja panen vielä sinutkin sinne ja sittenkin mahtuu sinne nuuskarasiani. Lupaatko ruveta ahkeraksi?"

„Lupaan, lupaan!" huusi Matti, sillä hänen ei tehnyt ollenkaan mieli turkkilaisen taskuun.

Keisari, nähtyään Matin säikähtäneen, pisti kätensä taskuunsa ja veti esiin — mitä koreimman aapis-

kirjan ja antoi sen Matille. Matti katsahti keisariin, — mutta kultahousuinen majesteetti olikin kadonnut, ja hän näki edessään oman lempeän isänsä, ja samassa hän heräsi.

Mutta mitä näki hän nyt? Vuoteella hänen vieressään oli tosiaankin uuden uutukainen aapiskirja. Sen oli äiti pannut vuoteelle, hänen vielä maatessaan.

Matti muisti untansa ja lupaustansa, ja siitä hetkestä saakka tuli hänestä niin ahkera poika, että minä kernaasti antaisin hänelle nimeksi „Ahkera Matti“, mutta hän ei siitä huoli. Hän sanoo tulevansa sitä ahkerammaksi, mitä useammin kuulee entistä nimeänsä: „Tykki Matti“.

Antti ja hänen Ystävänsä.

Jos olisit nähnyt Antin, kun hän Ystävänsä kanssa ajoi kirkolle tai kylään, niin olisit seisahtunut ja toivottanut itsellesikin samanlaista Ystävää. Ystävä oli Antin hevonen; hän oli sille pannut nimeksi Ystävä, sillä parempaa ystävää hänellä ei ollut koko maailmassa. Hän oli sen saanut isältänsä silloin, kun Ystävä vielä oli varsana ja Antti itse pieni nulikkapahanen, ja nyt he rakastivat toisiansa enemmän kuin mitään muuta. Joka päivä nousi Antti niin aikaiseen, että kerkesi Ystävää syöttää ja juottaa, ennenkuin kouluun meni. Itse hän sitä harjasikin ja opetti, ja Ystävä oli niin sileä, kaunis ja taitava hevonen, ett'ei toista semmoista koko pitäjässä. Antin mielestä oli kuitenkin ikävä, että samassa tallissa, missä Ystävä seisoi, asui myös muita hevosia ja vieläpä pari porsastakin. Kun näet Antti tuli koulusta ja tahtoi Ystävällensä kaikki ilonsa ja surunsa kertoella, niin kuulivat sen muutkin, jotka olivat tallissa. Varsinkin olivat porsaat nenäkkäät ja tulivat aina hyvin likelle kuuntelemaan. Sentähden päätti Antti opettaa Ystävällensä vallan uuden kielen, mikä hänelle onnistuikin niin hyvin, ett'ei kukaan muu voinut heitä ymmärtää. Kerran esimerkiksi oli kylässä isot kilpa-ajot. Kaikki, joilla hevonen oli, kokoontuivat jäälle. Niin Anttikin; mutta nyt arveltiin, että Antti ja Ystävä vielä olivat liian nuoret kilpa-ajoon, ja isä sanoi, ett'ei siellä nyt lasten leikkiä ollut. Antti seisahtui siis rannalle katsomaan, kuinka

muut ajoivat jäälle. Nyt alkoi kilpailu; hevoset karkasivat juoksuun, katselijat rannalla riensivät likemmäksi, kaikki katselivat jäälle päin, eikä isäkään enää muistanut Anttia. Mutta nyt juuri muisti Antti itse, että oli paras aika hypätä rekeen, ajaa perästä ja koetella muita kiinni saavuttaa. Ja päästyänsä niin likelle, että tiesi heidän kuulevan hänen äänensä, nousi Antti pystyyn reessä, heitti ohjakset valloilleen ja huusi kovalla äänellä: „Ystävä! Pruu! pruu!“ — Ystävä laski turpansa rintaansa vasten ja juoksi kahta kiireemmin, mutta kaikki muut hevoset seisahtuivat. Ystävä pääsi siis ohitse, ja Antti voitolle. Kyllä moni suuttui Anttiin, mutta moni nauroikin, ja Antti sekä Ystävä olivat ylpeät kuin kuningas.

Kerran, kun Antti taas meni talliin Ystävää syöttämään, olivat kyllä porsaat ja isän hevoset tavallisella paikallaan, mutta Ystävä? — se oli poissa. Ei kauan kestänyt, ennenkuin hän ymmärsi, että varas oli käynyt tallissa. Anttipa kiireesti matkalle Ystävää etsimään. Noin peninkulman matkan ajettuaan, näki hän miehen ratsastavan hevosen selässä. Hevonen oli kyllä loimella peitetty, mutta Antti tunsi paikalla Ystävän. Nyt kiireesti perään vain; eikä aikaakaan, niin oli Antti niin likellä, että Ystävä hyvin voi häntä kuulla. Hän sivalsi piiskalla omaa hevostansa ja huusi: „Hei vain! Ystävä, hei!“ — Ystävä kääntyi kummastuneena ja seisahtui paikalla. Varas kyllä käytti piiskaansa ja huusi myöskin: „Hei, hei!“ mutta Ystävä, joka käsitti sanat niinkuin Antti oli opettanut, seisoi liikkumatta, siksi kuin Antti oli vieressä, sai varkaan kiinni ja vei oman Ystävänsä kotiin taas.

Kerran kuitenkin sai Antti erota Ystävästänsä; oli näet kova vuosi, isä oli jo myönyt monta lehmää; nyt piti Ystäväkin myödä. Antti sai itse viedä sen kaupunkiin ja „alla päin, pahoilla mielin“ lähti mies matkalle. Rikas talonisäntä osti Ystävän; mutta arvaapas, mitä Antti teki? Tietysti vei hän ensiksi rahat kotiin,

mutta sitten meni hän samaa tietä takaisin kaupunkiin ja meni palvelukseen. Hän tuli rikkaan herran rengiksi ja sai ison palkan. Hyvin uskollinen ja hyvä palvelija hän oli; mutta moni moitti häntä saidaksi, sillä kaikki rahansa pani hän säästöön eikä ostanut edes paperossiakaan niillä. Mutta parin vuoden perästä otti hän säästörahansa ulos, sanoi herrallensa hyvästi ja läksi pois. Hän meni nyt siihen taloon, mihin oli Ystävänsä myönyt ja pyysi saada ostaa sen takaisin. „Ei suinkaan“, vastasi talonisäntä, „se on hyvä hevonen.“ Antti pyysi, että saisi edes sitä katsella. Sen saikin. Ystävä seisoi tallin edessä par'aikaa vettä juomassa, ja Antti meni sitä taputtamaan. Ystävä katsahti ylös, hirnui, kaapi jalallaan, kumarsi ja oli niin iloinen, että Antti olisi ilosta tahtonut itkeä, jollei olisi arvellut itseänsä liian vanhaksi sellaisiin. Kauan seisoi hän tässä, silittäen, taputtaen Ystäväänsä, ja talonisäntä seisoi vieressä, nauraen tätä ystävyyttä. Lopuksi sanoi Antti hyvästi, kääntyi sitten vielä hevosen puoleen ja sanoi: „Hyvästi, Ystävä, mene nyt talliin!“ — Ystävä hypähti, hirnahti ja juoksi Antin perästä. „Mitä se on“, sanoi isäntä ja tahtoi Ystävää talliin ajaa. Anttikin vielä kerran sanoi: „Mene talliin, Ystävä, mene talliin;“ mutta hevonen vain Antin perään, siksi kuin isäntä näki, että turha oli koettaa sitä pois saada. Lopuksi antoi hän sentähden myöten, otti vastaan Antin rahat ja antoi Ystävän mennä.

Nyt hyppäsi Antti kiireesti hevosensa selkään, taputti ja kiitti Ystävää, joka niin hyvin muisti, mitä oli oppinut. Ja Antti oli onnellinen.

Kenties tapaat hänet joskus, niin saat itse nähdä, kuinka iloinen hän on, ja kuinka Ystävä taas on tullut sileäksi ja kauniiksi. Aina vielä tahtoo Antti mielellään ajaa kilpaa, ja pyytää kenties sinuakin. Mutta muista vain, kuinka viisas hevonen hänellä on; tai opeta omalle hevosellesi vielä parempaa kieltä, niin ett'ei se seisahdu, vaikka Antti huutaa: Pruu!

Miten Kertulle niityllä kulkiessa kävi.

Kaisa mummo tuli juuri lypsämästä; hän kaatoi koko Mustikin maidon sankaniekkaan eväskannuun ja pani leivät, voirasiat ja kokonaisen juuston eväskonttiin.

„No nyt, tyttöseni, panepas pian liina päähäsi, niin pääset niitylle viemään väelle evästä“, sanoi hän sitten Kertulle, joka juuri tuli sisään, heilutellen leveätä lepänoksaa. Sillä hän oli mummon lypsäessä hätyytellyt kärpäsiä lehmän selästä ja sääristä.

„Mummo, saanko minä aivan yksin mennä takaniitylle asti evästä viemään?“ ihmetteli Kerttu, sillä hänelle ei vielä koskaan oltu uskottu noin tärkeätä tointa.

„Saat, jos vain uskallat“, vakuutti mummo ja asetti eväät tyttönsä käsiin. „Mutta ethän sinä vain pelkää pappilan hevosia?“

„En, jos iso tamma tulee potkimaan, niin minä juoksen pakoon ja sitten kiipeän korkealle kivelle“, sanoi tyttö, ja tuossa tuokiossa hän oli pihalla.

„Älä vain viivyttele tiellä, ettei heinäväen tarvitse kauvan odottaa murkinaa“, varotti vielä mummo; mutta tyttö juosta vilisti kuin ahojänis, ja pian hän oli pellon takana metsätiellä.

Hauskaa oli juosta yksin metsässä, kun oli niin kaunis aamu. Puut suhisivat Kertun pään päällä, lintuset lauloivat, heinäsirkat sirisivät ja kiiltävät kastepisarat kimaltelivat päivänpaisteessa.

Mitähän nyt äiti sanoo, kun katsoo niityn veräjälle päin ja näkee Kertun tulevan aivan yksin evästä tuomaan? tuumasi tyttö, ja tuo tuuma se Kertun oikein pani naurahtelemaan. — Ja isä sitten? — Hän varmaankin taas sanoo, että siinä se nyt tulee meidän „emännänpeukalo“*; — ja sitten hän pianaikaa laittaa minulle pienen haravan, aivan oman pienen viikatteen ja pienen sirpin — ja sitten Kerttu saa oppia haravoimaan, niittämään ja ruista leikkaamaan aivan niinkuin muutkin aikaihmiset.

Nuo tuumat ne Kerttua niin huvittivat, ettei tyttö huomannutkaan, ennenkuin oli pappilan hevoshaassa. Kaukaa kuului hevosen kello, ja tyttö juosta vilisti haan poikki eikä edes nähnyt koko vihaista tammaa.

Kas, tuolta kaukaahan jo näkyikin kotiniityn lato. Mutta nyt Kertulle yht'äkkiä pisti päähän uusi tuuma.

Mitähän jos tekisi pienen kierroksen ja menisi pappilan kautta, että pappilan väki näkisi, kuinka Kerttu uskaltaa yksin mennä takaniitylle evästä viemään. Näkisivät sitten voudin Matti ja myllärin Pekkakin, kuinka hän uskaltaa, vaikka on tyttö. Keväällä, kun Pekan kanssa yhdessä käytiin suutarin mummolla koulua, — ja Kerttu kerran ei uskaltanut ajaa pappilan pukkia mummon kaalimaasta, niin Pekka sanoi, ett'ei Kerttu mitään uskalla, yhtä vähän kuin muutkaan tytöt; mutta näkisipähän nyt Pekka, että Kerttukin jotain uskaltaa.

Ja sitten hän mennä sipsutti pitkin pappilan kujaa. — Kas, tuolla mäellähän näkyivätkin olevan Matti ja Pekka. He taas olivat sotasilla niinkuin tavallisesti. Pekalla oli paperinen sotamiehen lakki päässä, ja siinä liehui punainen kukonsulka. Lipuksi kepin nenään hän oli saanut siskonsa punaisen esiliinan, ja sitä hän nyt heilutti niinkuin hyväkin kersantti. Matti se miekallaan raivasi tietä lepänoksien läpitse ja puhalsi pajupilliin niin,

* „Emännänpeukaloksi“ sanotaan usein toimeliasta tyttöä, josta toivotaan oivallista emäntää.

että pappilan navetan kiviseinä kaikui. Tielle päin näkyivät tulevan aika kyytiä. — Kunpa nyt ehtisivät pian, että näkisivät minut, ajatteli Kerttu ja tepsutteli hiljaa eteenpäin.

Mutta voi! Mikä se oli? „Ka, ka, ka, ka, kaak!“ pani pappilan puutarhassa, ja silloin hyökkäsi koko lauma hanhia portista tielle. Voi, voi, kuinka ne huusivat, ja emähanhen oli aivan suu auki, ja se oli ihan ottamaisillaan Kerttua hameesta kiinni. Ei ollut edes millä hätyyttäisi, kun molemmissa käsissä oli evästä.

„Pois, pois, ... pois!“ huusi tyttö, minkä jaksoi, koetti hanhia potkaisemalla karkottaa ja alkoi pelkäämättä vain pyrkiä eteenpäin. Vaan olipa kova onni, kun Kertulla sattui olemaan punainen hame yllä. Tuostapa hanhet oikein hurjistuivat, rupesivat juoksemaan Kertun perään, — jo oli kolme, neljä, viisi hänen ympärillään. Hui, ui! Nyt ne jo saivat hänen hameestaan kiinni ja ravistivat sitä aika lailla. Tyttö hätääntyi kovasti; pian ne hänen jalkojansakin purisivat. Oikein hän oli hirmuisessa hädässä, ja itkukin siinä jo pääsi.

Ahah! Tuossapa kuuluikin Matin pajupilli.

„Pojat, pojat! Tulkaa pian apuun!“ huusi Kerttu; ja paikalla olivatkin pojat lippuineen ja sapelineen tytön edessä tiellä.

„Me olemme aika rohkeita Suomen poikia ja pelastamme tytön turkkilaisten käsistä“, huusi Matti, nosti miekkansa ja puhalsi pajupilliin „Porilaisten marssia“ niin, että hanhiherrasväki pelästyi. Pekka kun oikein heilutti punaista lippuaan, tuli itse hanhirouva niin hämilleen, että painoi nokkansa alas, sanoi: „kat, kat“, ja juosta repsutti siivet renassa joen rantaa kohti. Samaa tietä menivät pojat emän perässä, mutta iso, ruskeasiipinen hanhiherra, sepä ei niin helposti hätääntynytkään. Suu auki ja kaula sojossa se vielä hyvän aikaa piti puoliaan ja soitti hanhenmarssia; mutta pojatko olisivat pelänneet?

Olihan heillä aseet, ja molemmat olivat he rohkeita Suomen sotilaita.

Kaikki hanhet pötkivät pakoon ja pujahtivat myllyrannassa veteen, ja sinne meni koko vihollisjoukko.

Mutta nytpä Kerttu vasta oikein hämmästyikin. Hän säpsähti niin, että koko maitokannu oli pudota tielle. Pappilan Vahti seisoi siinä mustankirjava pää aivan maidossa. Kerttu ei ollut siinä sodassa huomannut koko koiraa, se oli koko ajan litkinyt maitoa Kertun kannusta, ja vasta kun sota oli lopussa ja Vahdin märkä, karvainen pää kannusta kohotessaan koski Kertun käsivarteen, silloin tyttö pelästyi. Hän oikein kiljasi ja aikoi ruveta itkemään.

Koko Mustikin maito oli pilaantunut. Mitä mummo nyt sanoisi, ja mistä isä ja äiti nyt saisivat maitoa murkinaksi?

Pekka vielä päälliseksi nauroi Kertulle ja sanoi, että hanhet olisivat varmaan hänet syöneet, ell'eivät pojat olisi päässeet apuun; ja siitä Kerttu vielä enemmän itki, sillä hän arvasi, että Pekka tulisi siitä kertomaan kaikille pojille koulussa, ja sitten kaikki hänelle nauraisivat.

Juuri kun Kerttu paraillaan itkeä pillitti, tuli pappilan Eliina neiti siskoineen joen rannasta. Hän oli juuri ollut uimassa, heilutteli nyt iloisesti päivävarjoaan ja lauloi: „Kukkuu, kukkuu“.

„Kas, Metsolan Kerttu, — reipas tyttö — itkee!“ huudahti hän ja riensi tytön luo. — „Voi, voi, mikä nyt on? Ovatko pojat tehneet sinulle pahaa?“

„E—ei“, änkytti tyttö, ja sitten kumartui Eliina neiti Kertun luo, ja Kerttu kertoi asiat alusta loppuun ja miten suuri nyt murheensa oli, kun isä ja äiti jäivät maidotta murkinaksi.

„Lapsi parka!“ sanoi Eliina neiti, ja samassa vei hän tytön puutarhan kautta kartanolle. Kun tyttö tuli takaisin, oli kannu aivan yhtä täynnä kuin kotoa lähtiessä,

sillä vanha maito oli kaadettu hanhien kaukaloon ja kannu pantu täyteen pappilan Mustikin maitoa.

Kas nyt kelpasi taas mennä niitylle. Pekkakaan ei enää nauranut, ja Matti oli niin ritarillinen, että lupasi Pekan kanssa tulla Kerttua metsän poikki saattamaan, ett'ei Kerttu joutuisi suden suuhun.

Kun ehdittiin niityn veräjälle, oli jo ikävät unohdettu. Matti puhalsi „Porilaisten marssia", Pekka heilutti lippua, ja Kerttu huusi äidille hyvää huomenta. Kovin olivat isä ja äiti iloissaan, kun saivat murkinata; sitä oli jo kuurosen aikaa odotettu, ja äiti kysäsi, miksi Kerttu niin kauvan viipyi. Kerttu nyt kertoi äidille koko hanhijutun, miten pappilan Vahti oli maidon pilannut ja miten Eliina neiti sitten oli hänelle maitoa antanut.

„Miten, lapseni, rupesit pappilan tietä lähtemään, kun suorempaa olisit päässyt?" äiti kysäsi.

Tuostapa Kerttu kävi punaiseksi kuin keitetty rapu ja kuiskasi jotakin äitinsä korvaan. Siitä ymmärsi äiti, että pieni kerskailemisen halu oli saattanut tytön tuon pienen mutkan tekemään; mutta kun Kerttu niin rukoilevasti, ikäänkuin anteeksi pyytäen hänen silmiinsä katseli, ajatteli äiti, että kyllä tapahtuneet seikat jo olivat kylläksi opettaneet; ei Kerttu enää kerskailla tahtoisi eikä tarpeettomia mutkia tekisi. Vahingosta sitä viisaaksi tullaan.

Hän nyt vain käski Kerttua olemaan kiltti pojille, jotka olivat häntä auttaneet, ja lupasi itse mennä illalla pappilan kautta kotiin ja käydä kiittämässä pappilan neitiä maidosta.

Syötiin sitten kaikki yhdessä murkinata, ja nyt taas alkoi työ. Oli oikein iloista tuolla heinäniityllä, sillä Kerttu sai jäädä isää ja äitiä auttamaan, ja Matti sekä Pekka päättivät jäädä sinne puoleen päivään asti Kertulle kumppaneiksi. Juostiin siinä lapoolta lapoolle, vuoroin koottiin, vuoroin hajotettiin heiniä ja käännettiin moneen monituiseen kertaan, että joka ainoa korsi kuivaisi. Vihdoin ruvettiin heiniä ajamaan latoon. Pekka sai istua

hevosen selässä, Matti survoi heinähäkkiä, ja Kerttu oli ladon ovella heiniä vastaanottamassa. Hän teki työtä kuin riski tyttö ainakin, ja pojat oikein itsekseen ihmettelivät, kuinka vikkelästi hän kantoi heinäsylyksiä ovelta perälle. Joskus mentiin kaikki latoon, ja sielläkös vasta oli lysti peuhata. Vaikka olisi kuinka painissa paiskannut toisen maahan, ei päähän koskenut. Joskus oltiin aivan heinien sisällä, niin ett'ei nenännipukkaakaan näkynyt; ja kun heiniä oli katossa asti, pujahtivat pojat harjahirren vieressä olevasta reijästä katolle, ja sinne he jäivät.

Kerttu ensin odotti, sitten hän huhuta huikahutti, mutta kun ei vieläkään poikia kuulunut, kiipesi Kerttu itse ylös, pisti päänsä reijästä ja katseli. Ei näkynyt katolla mitään.

Missähän pojat nyt olivat?

„Ahah, kyllä minä nyt arvaan", ajatteli Kerttu, „he ovat kiivenneet nurkkaa myöten alas ja tahtovat nyt minua peljättää; mutta minäpä etsinkin ne veitikat."

Kerttu lähti ulos. Kas tuoltapa ne jo tulivatkin metsästä, Matti edellä ja Pekka perässä.

„Kerttu, Kerttu!" huusi Matti jo pitkän matkan päästä. „Meillä on lintu, ihan elävä lintu."

„Ja minä sen sain ihan itse, minä sen sain", kiiruhti Pekka hengästyneenä selittämään. „Matti näki rastaanpesän puussa, minä koppasin aidan seipäästä kalikan ja viskasin pesää kohti, ja silloin oli paikalla yksi poikanen puun juurella kuin ammuttuna. Kas, tuossa se nyt on; enkö minä ollut aika tarkka poika?"

Pekka näytti vapisevaa linnunpoikaa, ja molemmat pojat olivat niin ihastuksissaan, ett'eivät oikein tietäneet, miten olisivat Kertulle kertoneet tuota sankarityötä.

Mutta tiedättekö, mitä Kerttu sanoi? Hän ei osannut virkkaa mitään, mutta sitten hän viimein lausui:

„Hyi teitä!"

„Mitä hyi?" kummastelivat pojat.

„Kun voitte heittää puun rastas paran pesään ja tapatte pienen linnunpoikasen.“

„No, mitä sitten? Onhan niitä metsässä lintuja“, rauhotti Matti.

Mutta Kerttu torui poikia niin, että nämä suuttuivat ja lupasivat nylkeä linnunpojan ravunsyötiksi. Silloin katsoi Kerttu Pekkaa silmiin niin vakavasti, että Pekka oikein hämmästyi, ja nyt Kerttu sanoi näin:

„Jos sinä vain kosket linnunpoikaan sille pahaa tehdäksesi, niin sinä olet huono mies, ja minä en enää koskaan tahdo olla sinun koulukumppanisi.“

Sitten hän puhui Matille ja Pekalle samaa, mitä oli äidin kuullut omalle veikolleen puhuvan: että vahvemman ei koskaan pidä tehdä pahaa heikommalle, että vain halpamieliset ihmiset sortavat turvattomia, ja että linnut ovat Jumalan hyviä lähettiläitä, jotka ilottavat ihmisen mieltä laulullaan, ja että jokaisen kelpo pojan ja tytön tulee suojella lintuja. Viimein hän kysyi Pekalta, miltä hänestä tuntuisi, jos iso, hongankorkuinen jättiläinen pudottaisi hänet jättiläispuusta ja sitten ottaisi suureen käteensä ja aikoisi nylkeä ravunsyötiksi, ja mitä äiti silloin sanoisi.

Pojat olivat vähän aikaa vaiti ja katselivat lintua, joka vapisi ja hengittää lekotti Pekan kädessä.

„Niin, kyllä minustakin on rumaa, että isompi tekee pahaa pienemmälle“, sanoi Matti häpeissään.

Näytti Pekkakin jotain ajattelevan, mutta ei hän mitään sanonut. Hänkin rupesi häpeämään äskeistä ajatustaan.

„Ei tämä nyt enää kumminkaan jää henkiin“, arveli hän viimein ja silitti lintua. „Sen sattui kalikka siipeen, ja nyt se on kipeä.“

„Koetamme sitä sentään hoitaa“, sanoi Kerttu, valmisti heinänkorsista eväskoppansa pohjalle pesäntapaisen sijan linnulle, ja sitten Pekka laski sen sinne ja toivoi sydämessään, että keksittäisiin keino, millä lintu parka saataisiin terveeksi jälleen.

„Mummo osaa laittaa hyvää voidetta; sillä minä voitelen linnun siipeä ja syötän sitä joka päivä, ehkä se sitten paranee“, puheli Kerttu.

„Minäkin syötän sitä“, sanoi Pekka.

„Ja minä laitan sille sievän häkin, jossa sen on lysti asua“, sanoi Matti, ja sitten he läksivät yhdessä lintua kotiin viemään.

Pojat kävivät joka päivä Kertun kanssa lintua syöttelemässä. Mummolta kyllä voiteita pyydettiin, mutta mummo arveli, ett'ei hänen voiteensa linnulle sopisi; kyllä heidän pieni holhokkinsa paranisi, jos he vain malttaisivat olla siihen koskematta ja jos joka päivä muistaisivat antaa sille ruokaa ja vettä.

Vähitellen alkoivatkin linnun silmät taas kirkastua ja siipi parani. Alkoi lintu jo vähän äännähdelläkin; se pisti päätään häkin rakosista ulos, ja silloin näytti lapsista, niinkuin sen mieli olisi tehnyt lentämään.

Tuolla ulkona oli niin kaunis aamu, ja joka puun oksalla istui lintusia.

„Ehkä tuolla ovat meidän pikku linnun siskot“, arveli Kerttu; „päästämmekö nyt sen lentämään? Kyllä se jo jaksaa.“

„Päästämme!“ sanoi Matti, ja silloin aukasi Pekka häkin oven.

„Kvirr, kvirr!“ äännähteli lintunen ja lennähti lähimpään koivuun. Sieltä se vielä vähän viserteli lapsille ja lentää lehahteli sitten metsään toisten lintujen joukkoon.

Lapsista tuntui niin hyvältä. He eivät taitaneet muuta kuin iloisina katsella toisiaan.

„Kerttu“, sanoi sitten Matti, „sinä olit oikein hyvä, kun et antanut meidän tappaa linnunpoikaa; nyt tuntuu niin lystiltä, kun se elää ja on niin onnellinen.“

„Tehän olitte hyviä, kun autoitte minua hanhien käsistä“, sanoi Kerttu, „muuten ne olisivat minut syöneet.“

„Niin, mutta sinä olit vieläkin parempi, sillä sinä

estit meitä pahaa tekemästä", sanoi Pekka; „nyt en minä enää koskaan sano, ett'eivät tytöt mihinkään kelpaa, enkä koskaan heitä kalikkaa linnun pesään."

„Pekka!" sanoi nyt Matti juhlallisesti ja kohotti sapeliaan. — „Me olemme molemmat uljaita Suomen poikia; me olemme kerran pelastaneet tytön turkkilaisten käsistä ja kerran tyhmyydessämme tehneet pahaa linnulle, — niin, se ei ollut mikään uljuuden merkki — mutta nyt me suojelemme lintuja ja julistamme ankaran sodan kaikkia niitä vastaan, jotka tekevät pahaa turvattomille. Sinä, Kerttu, olet meidän uskollinen sotakumppanimme."

„Kyllä minä olisin — — — mutta — — — minä en ole niin urhoollinen kuin te", sanoi Kerttu.

„Niin, mutta sinä ymmärrät monet asiat paremmin kuin me ja muistutat meitä, jos yritämme pahaa tekemään", sanoi Matti.

„Niin!" sanoi Pekka ja antoi punaisen lippunsa liehua, ja kaikki lintuset visertelivät koivun oksilta: „Kiitos, kiitos!"

Pikku Mikko.

Eräänä kauniina kevätaamuna ajeli pieni Mikko niminen poika mustankirjavaa lehmää salolle. Pikku kello Mustikin kaulassa, — niin lehmää nimitettiin, — soi heleästi selkeässä ilmassa, ja kokonainen parvi rajuja tuulettaria heilutteli pikku Mikon valkeita hiuksia, kun hän, pienoinen eväskontti selässä, hitaisesti seurasi lehmää, oikealla kädellään hieroen unta suurista sinisistä silmistään.

Nyt he tulivat viimeinkin salolle. Mustikki puraisi viheriäistä ruohoa, ja Mikko söi halukkaasti eväskontistaan. Aurinko paistoi heleästi, pienet lintuset visertelivät, ja uni poistui vallan Mikon silmistä. „Nyt minä istun kiltisti ja paimennan Mustikkia pitkin päivää, niinkuin lupasin äidille, enkä juokse salolla, kuten eilen“, ajatteli Mikko. „Lausuupa isäni aina: kelpo mies se, ken ei riko lupaustaan“, jatkoi Mikko aatoksiaan, „ja sitten minusta kasvaa kunnon torppari, niinkuin isästänikin. Jahka suureksi sukean, saan minäkin pienen mökin pienine peltoineen, ja silloin ostan hyvän hevosen.“

Mikon näitä ajatellessa juoksi pieni orava puusta puuhun. Ja nyt ratisivat sen puun lehdet, jonka juurella Mikko istui, orava kun siihen jo hyppäsi. „Oi, mikä kaunis pieni orava!“ huusi Mikko, joka heti sen näki. „Varrohan, veitikka, niin otan sinut kiinni!“ Ja heti Mikkokin kapusi puuhun. Mutta orava hyppäsi toiseen,

joka oli syvemmällä metsässä. „Vai niin, luuletko voivasi minua vietellä“, sanoi Mikko ja juoksi heti sinne, missä orava nyt istui. Orava pitkitti karkuansa puusta puuhun, ja Mikko, joka jo oli unohtanut hyvät lupauksensa, juoksi perässä.

Nyt hän oli syvässä salossa, pitkän matkan päässä Mustikista; taivas oli synkkä, ukkos-ilma nousi, tulta iski, ja vettä rupesi ripsomaan. Ukkonen jyrisi yhä kovemmasti, sade paisui rankemmaksi, Mikon oli vaikea pitää silmiänsä auki, hän pelästyi ja vapisi. „Hui! kuinka täällä on hirveätä“, ajatteli Mikko. „Kuinka tuhma olin, kun juoksin pois Mustikin luota tuon pienen oravan tähden, jota nyt en kuitenkaan näe;“ ja samassa hän itkien hiipi hiljaisesti eteenpäin, toivoen löytävänsä suojaa, missä sadetta pitäisi. Yht'äkkiä seisoi hän korkean vuoren juurella, missä näki syvän luolan. „Tässä seison“, ajatteli Mikko, „siksi kun sade lakkaa.“ Samassa näki hän valkean loistavan syvemmältä luolasta ja meni tuiketta kohti. Mutta hän pelästyi, niin että vapisi, kun tultuaan pitemmälle luolaan näki pienen, hirveän suuripäisen ja kurttunaamaisen kääpiön. Kääpiö otti juuri nyt hiilloksesta tulisen raudan, jota alasimella koputteli suurella vasaralla. Mikko tahtoi juosta pois ja ennemmin seista sateessa. Mutta ikäänkuin maahan kiinni kasvaneena seisoi hän, kuultuaan kääpiön sanat: „Vai niin, oletko viimein täällä, pahankurinen poika, minä olen jo kauan sinua varronnut. Jokainen lupauksensa rikkoja eksyy niinkuin sinä, ja ken hyvänsä vanhempiaan pettää, jotka Jumala on pannut lapsien turvaksi ja johdattajiksi tässä viettelevässä maailmassa, hän saa kovan rangaistuksen. Tule tänne nyt ja opi sepän työtä. Koko viikko sinun pitää takoa, mutta pyhänä saat kävellä vuoren puutarhassa. Etsi silloin ahkerasti katumuksen kaunista valkeaa kukkaa, sillä se on ainoa, joka sinut saattaa murehtivan isäsi ja äitisi luokse.“ Näin lausuen, hän antoi Mikolle suuren vasaransa. Poika parka otti sen vastaan vapisevin käsin, mutta se putosi

häneltä kuin raskas kivi maahan. „Se oli sinulle liian raskas“, sanoi kääpiö, ja samassa hän meni pienen kaapin luokse, joka oli hakattu vuoren seinään. Siitä hän otti pienemmän vasaran ja antoi sen Mikolle, joka nyt alkoi takoa. Muutaman lyönnin jälestä oli Mikko jo uuvuksissaan ja sanoi: „Nyt en enää jaksa.“ „Vai niin, äkkiäpä väsyit, mutta varro vähän, niin minä virvotan sinut puhalluksella palkeesta.“ Ja heti hän puhalsi niin kovasti, että Mikko hypähti ylös maasta. Mikko säikähti niin, että heti tempasi vasaran ja takoi, kunnes sai luvan mennä maata. Seuraavana päivänä oli pyhä, ja kääpiö sanoi Mikolle: „Mene nyt vuoren puutarhaan ja etsi ahkerasti katumuksen kaunista valkeaa kukkaa, mutta ulos puutarhan aituuksesta et saa astua“. Ah, kuinka hyvältä tuntui Mikosta vuoren tukahuttavan ilman sijasta saada hengittää puutarhan lauhkeaa tuulta, ja kuinka ihmeellisen kaunista täällä oli. Niin kaunista ei Mikko milloinkaan ollut nähnyt. „Tässä minun pitää etsiä katumuksen kukkaa“, ajatteli Mikko, „mutta ylitse noiden rautavitjojen, jotka ympäröivät puutarhaa, en hirviä hypätä. Löydettyäni katumuksen valkean kukan, pääsen kotiin isän ja äidin luo, jotka minua nyt kotona murehtivat. Ensin minun kuitenkin pitää ottaa kiinni tuo korea valkea perho, jolla on niin kauniit punaiset täplät siivissään.“ Samassa lähti hän juoksemaan perhon jälkeen. Nyt oli hän ihan likellä. Mutta juuri samassa lensi perho rautavitjojen ylitse, ja Mikko innoissaan hyppäsi myös. Tuskin se oli tehty, niin ympäröitsi hänet ampiaisparvi ja pisteli häntä niin, että ihonsa vihavoitti ja kirveli. Samassa tempasi kääpiö hänet jäntevällä kädellänsä ja viskasi äkkiä puutarhaan takaisin, sanoen: „Niinkö täytät lupauksesi?“ Pikku Mikko sai nyt monta päivää kävellä turpunein silmin ja punaisin, pakottavin kasvoin; niin olivat ampiaiset häntä pistelleet. Viimein tuli hän kuitenkin terveeksi. Taas oli pyhä, ja Mikko seisoi puutarhan portilla, sinne taas menossa. „Nyt en anna ke-

nenkään vietellä itseäni hyppäämään puutarhan vitjojen ylitse", ajatteli hän kävellessään puutarhassa. Mutta tuskin oli se aateltu, niin jopa pieni jänis hyppäsi polulle, ja Mikko taas hyvää vauhtia riensi tuon pienen elävän jälkeen. Se juoksi aika kyytiä kukkaslavoja ja polkuja, ja yht'äkkiä hyppäsivät kumpainenkin rautavitjojen yli. Aina varoillansa olevat ampiaiset pistelivät Mikkoa tällä kertaa vielä pahemmin, ja kääpiö viskasi hänet vielä kovemmin takaisin, sanoen ankaralla äänellä: „Milloinka sinusta tulee tottelevainen poika?" Nyt Mikko sai kauan aikaa olla vuoteen omana, niin hänen särkyneet jäsenensä ja turvonneet kasvonsa pakottivat. Kääpiö hautoi hänen kasvojansa kummallisten ruohojen mehulla, ja Mikko tuli vähitellen taas terveeksi. Olipa taaskin pyhä, ja Mikko seisoi kolmannen kerran vuoren puutarhassa, toivoen löytävänsä katumuksen kauniin kukan. „Nyt minä viimeinkin etsin tuota kaunista kukkaa, enkä enää anna ilkeitten ampiaisten itseäni pistellä, sillä minä niin kovasti haluaisin päästä äidin ja isän luo", mietti Mikko, ja suuret kyyneleet vierivät hänen sinisistä silmistään pienille poskillensa. Innokkaasti kumartui hän pienen pensaan ylitse, joka seisoi polun kupeella, toivoen siitä löytävänsä halutun kukan; mutta mitä näkikään! Hänen edessään hiipi vilkas ja korea kärppä. Kuinka notkeasti ja keveästi se luikerteli pois hänen käsistään, kun hän tahtoi sitä kiinni ottaa, ja tuolla se lekotteli nyt päivänpaisteessa toisella puolella rautavitjoja. „Sinä olet hävytön", sanoi Mikko, „mutta odotapa, kyllä minä sinut opetan." Ampiaisia muistamatta hän hyppäsi taas rautavitjojen ylitse. Nyt ampiaiset pistelivät Mikko parkaa niin kovasti, että hän pyörtyneenä putosi maahan, eikä tuntenut, kuinka kääpiö hänet nakkasi puutarhaan takaisin. Hän tointui ja selvisi vasta, kun kääpiö viskasi kapallisen kylmää vettä hänen päällensä ja kiivaalla äänellä ärjäsi: „Etkö milloinkaan opi tottelemaan?" Niin kauan Mikko ei ampiaisten pistoksista koskaan ennen ollut sairas-

tanut kuin nyt. Kun monen viikon päästä taas kostui, ei hän sittenkään parempia päiviä nähnyt. Hänen täytyi nyt kauan aikaa takoa, niin että ruumistaan särki ja hiki juoksi pitkin jäseniä. Vihdoin leppyi kuitenkin kääpiön mieli, ja kauniina pyhäaamuna pääsi Mikko taas puutarhaan. Kun hän nyt viimein neljännen kerran seisoi siellä, olivat kasvonsa niin vaaleat, siniset silmänsä niin himmeät ja pienet jalkansa niin raukeat, että tuskin voivat ruumista kantaa. Hiljaisesti astui hän leveätä pääpolkua myöten. Samassa juoksi pieni merisika hiljaa sivuitse, ja hän oli jo lähtemäisillään sitä ajelemaan. Mutta silloin humisi virren sävel hänen korvissaan. Saman virren oli äitinsä joka pyhä-ilta laulanut, ja hän muisti, kuinka aina silloin oli pannut päänsä äidin polvelle. Hänen mieleensä johtui, kuinka rakkaasti äitinsä työssä kovettuneella kädellään häntä silloin siveli, ja syvä surumielisyys nousi hänen rintaansa. Hän katui nyt katkerasti tottelemattomuuttansa, kun oli juossut pitkin metsää vastoin vanhempiensa käskyä, ja pieni jalkansa, joka jo oli kohonnut merisian jälkiä juoksemaan, seisahtui. Hän kumartui ja rupesi innokkaasti etsimään katumuksen kaunista valkeaa kukkaa. Ja kas, ihan tuossa se seisoi. Se kasvoi juuri hänen edessään. Kuinka ihmeellisen kaunis se oli; sen lehdet olivat valkeat ja loistavat kuin hopea, ja kupu kiilti kuin kulta. Iloisella mielellä poimi Mikko tämän kauniin kukan ja kääntyi juosten takaisin. Puutarhassa tuli häntä vastaan vanha kääpiö, joka päätänsä nyykäyttäen lempeästi hänelle sanoi: „Nyt viimein olet löytänyt saattajan vanhempiesi luo. Muista aina hoitaa ja kastella tätä harvinaista kasvia, muuten se lakastuu ja kuolee!“ Sitten osotti hän Mikolle pientä, kultavartista vasaraa ja sanoi: „Tämän vasaran saat muistoksi olostasi vanhan kääpiön luona; käytä tätä ahkerasti, niin sinusta tulee kelpo mies.“ Pieni Mikko otti hellät jäähyväiset vanhalta kääpiöltä, sillä nyt vasta, kun oli tullut tottelevaiseksi, hän ymmärsi, kuinka hyvää kääpiö

hänelle soi. Sitten lähti hän kiireesti kotipolulle. Hänen saattajanansa oli tuo kaunis kukka, joka aina nyykäytti kupuansa sinne päin, jonne piti mennä. Kohta oli hän kotona isänsä ja äitinsä luona, jotka olivat surulla ja murheella häntä etsineet pitkin saloa ja nyt luulivat hänen kuolleen. Olipa hän nyt onnellinen! Ensimmäiseksi näytti hän vanhemmilleen katumuksen kauniin valkean kukan, jonka hän istutti hyvään kasvumaahan ja jota tarkkuudella hoiteli. Pikku Mikko käytti ahkerasti pientä vasaraansa, jonka kääpiö hänelle oli antanut. Sillä tavoin hänestä sukeusi oivallinen seppä, joka sai takoa keisarillekin pyssyjä ja miekkoja. Hän eli kauan vanhempiensa turvana ja ilona, ja kaikki kunnioittivat häntä suuresti.

Sormien sota.

Tavallista aikaisemmin rupesin eräänä iltana levolle. Uni, köyhänkin ystävä, oli juuri silmäni sulkenut, ja suloista unta nähden olin jo kauniita kukkaketoja kävelevinäni kaukana etäisillä mailla, kun kiivas huuto ja tora minut näistä ihanista unista äkkiä herätti. Tätä kummastuen aukasin silmäni ja havaitsin sormieni kovasti riitelevän keskenänsä. Olin näet tapani mukaan maata pannessa pääni taakse ristissä sormin pistänyt käteni, ja siis koski sormieni kiivas huuto heti lähimailla oleviin korviini. Vaan olisi se kyllä minulle etäämpääkin kuulunut, sillä riidan aiheena oli kunkin sormen isommat tai pienemmät ansiot, ja siitä oli nyt semmoinen meteli noussut, että vähällä toinen toistaan olivat tukkaan tarttua. Sen tajuttuani olin makaavinani ja pidin silmäni ummessa kuullakseni, mitä kullakin heistä olisi puolestaan puhumista.

„Kuulkaa, naapurit!“ pakisi tuosta nyt peukalo ensiksi, „muistakaa ainakin se, ett'ei minutta kukaan kykene kirjottamaan ja että minun mukaani mitataankin, jos mitä mielitään tarkoillensa määrätä. Sitä paitsi olen teitä kaikkia vahvempi ja varreltani niin vankka ja vanttera, että minuun nähden olette hentoja kuin vaaksiaiset.“

„Ole vähemmällä äläkä turhia turise“, virkkoi etusormi peukalolle. „Mitä kirjottamiseen tulee, niin tietää jokainen, että siinä työssä tarvitaan minua yhtä paljon, jos

ei enemmän, kuin sinua. Vaan jos ihminen sitä vastoin rupeaa muuhun työhön, taikka tahtoo jotakin toiselle näyttää eli osotella, ketä hän tuossa nyt tarvitsee? Eikö-hän minua? Taikka jos hän jotakin tähdellisempää miettii mielessänsä, josta on vaikea selkoa saada, minkä meistä hän silloin nostaa nenällensä, ajatuksilleen avuksi? Mitä taas siihen tulee, että luulet ruumiiltasi olevasi muita kaikkia muhkeampi, olisi luullakseni parempi, jos et, peukalo parka, siitä ollenkaan puhuisi. — Tosin olet varreltasi vahva, niinkuin sanot, ja pian kyllä pituuttasikin paksumpi; vaan katsookohan tuota kenkään juuri kauniiksi?"

„Kovin tässä nyt kiivastutte, varsinkin koska riitanne on vähäpätöinen ja tuiki turha", muistutti keskisormi toisia. „Antakaa toki muillekin suun vuoroa! Tosin en mieli kanssanne kiistellä enkä ryhdy koko riitaanne, sillä luonnostani vihaan kaikkia väittelyitä; mutta tahdon siitä vain muistuttaa, että teitä kaikkia olen paljon pitempi, ja toivon siitä jo näkyvän, kelle meistä arvo ja kunnia on annettava."

Tämän kuullessaan nosti nimetön sormi semmoisen naurun, että harvoin mokomaa on kuultukaan, ja sanoi tuosta jo toisille: „Voi, hyvät herrat, kuinka turhia puhutte! Ettekö, sokeat, näe ja havaitse, ketä meistä ihminen pitää parhaassa arvossa? Teidät jättää hän tuiki alastomiksi eikä muotoanne millään kaunistele; mutta minut pukee hän kultaan ja kiiltäviin kiviin. — En siis ole tähän asti voinut ajatellakaan, että julkeaisitte minun kuulteni kerskata arvostanne, joka ei liene varsin suureksi luettava."

„Suokaa vuorostani minunkin virkkaa sananen", huusi sormista sakari. „Tässä olette kukin vuorostanne turhamaisesti ylistäneet itseänne, ja tätä olen kauan kyllä kärsivällisesti kunnellut, mutta nyt en kunnotonta kerskaustanne kauemmin voi sietää. — Hyvin tiedätte, että kaikista sormista minulla yksinään on oikea ihmisen nimi.

No, sanokaa nyt, miksikä minulle yksin tämä tämmöinen nimi on annettu! Eiköhän siksi, että minua ihminen pitää teitä muita parempana ja tätä suurempaa arvoani jo on tahtonut nimelläni osottaa? Sillä onko se mieheksi luettava, jota ei edes tiedä nimeltä mainita? — Tuskinpa vain, jos hän muutoin sitten olisikin paksu kuin peukalo!"

Näistä sakarin sanoista suuttui peukalo pahanpäiväiseksi ja alkoi vuorostaan sakarisormea soimata. Mutta minä en heidän väittelyään jaksanut enää kuulla, vaan lyödä räväytin heidät suutuksissani seinää vasten ja sanoin äreästi: „Siivolla, heittiöt! Luuletteko sillä tavoin saavanne huutaa ja pauhata, ett'en rähinältänne maatakaan saa! Mistä voisitte, raukat, kerskata? — Oletteko itsestänne kasvaneet semmoisiksi kuin olette? — Omanneko ovat ne koristukset, joita kannatte, taikka voitteko omin voiminne mitään tehdä eli toimitella? Kunnottomia kurjia olette kaikki, ettekä itse taida edes noesta ja liasta puhdistautua. Heittäkää siis kaikki tyhjät torat pois, älkääkä vasta enää väitelkö — muistakaa, sormet, se!"

Tästä asettuivat viimeinkin riitelevät sormeni ja pujahtivat peitteen alle, turhaa väittelyään häveten, ja minä pääsin rauhaan taas. Mutta hyvään aikaan en kuitenkaan voinut unta silmiini saada; yhä oli sormien turhamainen taistelu mielessäni ja muistin, kuinka moni ihminenkin kerskaa ja pöyhisteleleikse, vaikk'ei hänellä siihen enemmän syytä olisi kuin sormillakaan. Sen pituinen se. —

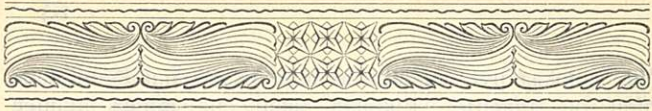

Satu myllärin Ollista,

joka yhtenä päivänä sai kaikkea, mitä halusi.

Myllärin Olli oli ollut pappilassa mansikoita kaupalla ja saanut kirkkaan hopearahan. Hänet oli siellä kutsuttu pikku Kallen luo, ja hän oli saanut nähdä kaikki hänen leikkikalunsa; saipa vielä suuren kakun syödäkseenkin. Mutta kyllä siellä olikin leikkikaluja, ihan kaapin täysi! Oli vaunuja, oli nukkeja, jotka puristaissa kirkuivat, rumpuja, torvia, kuvakirjoja, maalattuja palikoita, joista saattoi rakentaa taloja, tinasotamiehiä, miekkoja, hauskoja ukkoja, jotka sätkyttelivät käsiään ja jalkojaan, kun nuorasta veti, pieniä kärryjä, tuulimyllyjä, elukoita ja huuliharppuja. Mutta helpompi ehkä olisikin kertoa, mitä siellä ei ollut. Paras kaikista oli kuitenkin oikein karvanahan ja lasiset silmät saanut hevonen, joka oli niin suuri, että Olli mukavasti saattoi istua sen selässä. Mutta parhain ja kaunein sittenkin oli Ollin mielestä pieni purjevene.

Nyt oli Olli paluumatkalla, ja kaikki nuo kauniit kapineet kummittelivat hänen mielessään. Kuinka onnellinen mahtoikaan pikku Kalle olla! Sanoivathan kaikki, että Kalle sai kaikkea, mitä halusi. Tuon tuostakin kaivoi Olli taskustaan hopearahansa, käänteli ja katseli sitä ja mietti, mitä sillä ostaisi. Tosin oli hän aikonut ostaa virsikirjan, mutta nyt hän arveli jättää sen oston toi-

seen kertaan. Semmoista suurta hevosta ei hän kykenisi saamaan rahallaan; — mutta jos ostaisi pari pienempää, pyörillä kulkevaa; huuliharppu ei olisi myöskään hullumpi; — postitorvi taitaisi sentään olla paras, tai kenties . . .

Ohoh, kylläpä oli lämmin. Aurinko paahtoi, ja Ollin pyhävaatteet, jotka hänellä nyt oli yllään, olivat kuumanlaiset. Kotona oli hän tottunut juoksentelemaan paljain jaloin ja paitasillaan. Saavuttuansa hakaan, jossa oli hiukan vilpoisempi, hän istahti sammaltuneelle kivelle, katseli kaunista rahaansa ja alkoi uudelleen ajatella, mihin sen parhaiten käyttäisi. Hänen ympärillään surisivat hyttyset, ja aivoissa tanssivat kaikki ne kauniit leikkikalut, jotka äskettäin oli nähnyt.

Mitä sitten tapahtui, en voi varmaan sanoa; sen vain tiedän, että yht'äkkiä seisoi hänen edessään valkoinen haltijatar, oikea haltijatar taikasauvoineen. Aivan se arvasi Ollin ajatukset, kun sanoi: „Pikku Kalle on kai hyvin onnellinen, vai miten?“ — „Tietysti“, vastasi Olli, „hänhän saa kaikki, mitä haluaa.“

„Niin saat sinäkin yhtenä päivänä“, vastasi haltijatar. „Kaikki, mitä sinä huomenna auringon nousun ja laskun välillä toivot itsellesi, se tapahtuu, olkoon se mitä tahansa. Luuletko tuntevasi silloin itsesi oikein onnelliseksi?“

„Kyllä, kyllä“, vastasi Olli; „siitä tulee oikein iloinen päivä.“

Haltijatar kosketti silloin Ollin kättä taikasauvallaan. Ja samassa oli haltijatar kadonnut, ja siihen, missä hän oli seisonut, loisti ainoastaan auringon valo puiden oksien välitse. Olli hieroi silmiään; hän ei ollut oikein varma, oliko nukkunut vai valvonut. Raha hänellä oli kuitenkin vielä kädessään.

Mutta hän riensi kotiin äidilleen kertomaan, mitä kaikkea oli pappilassa nähnyt. Mutta haltijatar ja hänen lupauksensa olivat unohtuneet kuin uni.

Kun Olli seuraavana päivänä heräsi, oli taivas pilvessä.

„Jumalan kiitos, me saamme sadetta!“ sanoi mylläri vaimolleen Riitalle. „Pellot ja niityt on pitkällinen pouta kuivannut melkein pilalle.“

„Voi, kuinka ikävää!“ nurisi Olli. „Minä mieluummin soisin auringon paistavan.“

„Mutta se ei nyt ole hyvä“, vastasi äiti; „köyhät jäisivät ilman leipää, jos pellot eivät saisi sadetta.“

„Enhän minä voi leikkiä ulkona sateella“, selitti Olli; „sen vuoksi soisin mieluummin, että aurinko paistaisi!“

Miten olikaan, mutta niin vain kävi, kuin Olli oli toivonut. Taivas kirkastui uudelleen, ja aurinko paistoi. Mutta mylläri katsoi surullisena ulos, sillä hänellä oli pieni peltotilkku, ja sitä paitsi hän pelkäsi veden joessa kuivuvan niin vähiin, ettei mylly pyörisi.

Kun Olli oli syönyt aamiaista, sanoi äiti hänelle:

„Tänään täytyy sinun paimentaa Lumikkia sillä aikaa, kun minä menen sairasta Liisa tätiä tervehtimään. En tule kotiin ennen iltaa; vaan tässä on sinun ruokalaukkusi täynnä hyviä voileipiä. Mutta katso tarkkaan, ett'ei Lumikki pääse viljaa haaskaamaan!“ Lumikki oli näet myllärin eukon ainoa lehmä ja hänen lemmikkinsä.

Varustettuansa myllärinkin eväillä, lähti äiti matkaansa.

Ollista oli hyvin hauskaa, kun sai olla paimenena. Toisella puolen veräjää oli pieni torppa, jossa asui Matti, Ollin hyvä ystävä ja leikkitoveri.

Lumikin jälessä kävellessään alkoi Olli uudelleen muistella, mitä kaikkea kaunista edellisenä päivänä oli pappilassa nähnyt. „Voi, jospa minäkin olisin yhtä onnellinen kuin Kalle!“ huokasi hän. Mutta sitä hänen ei olisi pitänyt toivoa. Sillä asia oli niin, että pikku Kalle sairasti tautia, josta lääkärit ja viisaat mummot eivät ymmärtäneet mitään. Vaikka Kalle oli kiltti ja kär-

sivällinen lapsi, niin teki tämä tauti kuitenkin hänen mielensä raskaaksi, niin että hän harvoin oli oikein iloinen. Ja sentähden juuri hänen vanhempansa täyttivät kaikki hänen toivomuksensa. Muutoin he kyllä olivat siksi viisaita, ett'eivät olisi semmoisella ylellisyydellä lastansa turmelleet.

Mutta mitenkä kävi Ollille? Juuri kun hän oli lausunut toivomuksen, että olisi yhtä onnellinen kuin pappilan poika, alkoi hän tuntea purevaa tuskaa ruumiissaan, ja kun hän ei luonnoltaan ollut yhtä kärsivällinen kuin pikku Kalle, tuli hän huonolle tuulelle.

Veräjällä hän tapasi Matin; mutta leikki ei tahtonut sujua, sillä Olli oli aivan ärtyinen ja levoton. Sen sijaan alkoi hän kertoa käynnistään pappilassa ja mitä siellä oli nähnyt.

„Toivon, että minulla olisi laukun täysi rahoja", sanoi hän. „Silloin voisin ostaa purjeveneen, kakkuja ja kaikkea kaunista, mitä haluaisin", ja hän löi kädellään ruokalaukkuaan, niin että voileivät ratisivat.

Mutta Ollin jutellessa eteni Lumikki yhä kauemmaksi viljapeltoon. „Näetkös, että lehmä on keskellä ruista", huudahti Matti viimein.

Olli suuttui ja lähti ajamaan Lumikkia laihosta. Mutta tämä oli päässyt hyvän ruo'an makuun ja meni uudelleen sinne, niin pian kuin Olli oli kääntänyt selkänsä. Tästä raivostui Olli aivan silmittömäksi ja ärjäsi, kun viimeinkin sai eläimen pois pellosta: „Parasta olisi, että tarttuisit siihen kiinni etkä pääsisi paikaltasi liikahtamaan!" — Ja kas ihmettä! Lehmä pysähtyi paikalla eikä liikkunut minnekään.

Kun lapset huomasivat sen, jatkoivat he leikkiään. Yksi heidän hauskimpia huvituksiaan oli pulikoida paljasjaloin myllyjoessa. He heittelivät lehtiä ja puupalikoita veteen ja pitivät niitä veneinä, kun virta vei niitä mukanaan.

„Kunpa minulla nyt olisi sellainen kaunis laiva kuin pappilan pikku Kallella!“ huudahti Olli. „Se olisi toista kuin nuo mitättömät puupalaset.“ Ja samassa purjehti siihen laiva jokea myöten. Sitä ihmettä! Purjevenehän se oli, aivan samanlainen kuin Kallen vene, siniseksi maalattu ja valkoinen juova ylälaidassa. Pieni tuulen puuska toi veneen aivan Ollin jalkojen juureen. „Se on minun, usko se!“ huusi hän ja survasi Mattia, kun tämäkin halusi tarkemmin katsella tuota ihmekapinetta.

Mutta vene laskettiin uudelleen vesille, ja lapset seusivat sitä lahkeet ylös käärittyinä. Mutta viimein tempasi virta mukaansa kauniin veneen ja vei sitä yhä lähemmäksi myllyä. Olli juoksi jälessä niin pitkälle kuin saattoi. „Voi, voi, kunpa vesi nyt juoksisi päinvastaiseen suuntaan!“ huudahti hän epätoivoissaan. Ja oletteko koskaan ihmettä nähneet? Vesi alkoi juosta päinvastaiseen suuntaan, ja vene tietysti sen mukana. Ilo oli suuri, mutta lyhyt. Sillä kun Olli kiiruhti venettä ottamaan, kompastui hän veteen, ja kun hän vihdoin Matin avulla oli päässyt jaloilleen, purjehti vene vinhaa vauhtia hänen ohitsensa, ja pian se oli kadonnut näkyvistä. „Se oli sinun syysi!“ huusi Olli Matille. „Olisit antanut minun olla rauhassa!“ Ja hän mukiloi viatonta Mattia, niin että tämä itkien juoksi kotiinsa.

Siinä seisoi Olli. Hän oli ollut häijy leikkitoverilleen, ja sen vuoksi sai hän tyytyä yksin olemaan. Ken on häijy ja itsepäinen, saakin olla ilman ystäviä.

Siinä tuli Ollin nälkä, ja hän aukasi laukkunsa. Mutta maukkaita voileipiä ei siellä ollutkaan. Laukku oli täpösen täynnä rahoja. Hän oli unohtanut, että itse oli niitä toivonut. Ensin tuli hän hämilleen, ja jos ei olisi ollut niin kovin nälkäinen, olisi hän kenties tullut iloiseksikin. Nyt hän sen sijaan sai uuden huolen: kuinka voisi saada hiukan ruokaa? Matin köyhällä äidillä oli ruokaa vain sen verran kuin tarvitsi itselleen ja pojalleen. Sitä paitsi ei Olli kehdannut häneltä pyytää,

kun oli niin pahasti Mattia kohdellut. Täytyi mennä kotiin ja etsiä, vaikka hän tiesi, että äiti lähteissään oli sulkenut kaapin. Mutta Lumikkia ei käynyt jättäminen niin lähelle ruista. Hän houkutteli ja pakotti sitä; mutta turhaan. Lehmä ei liikahtanut paikaltaan.

„No, seiso sitten siinä!“ huudahti Olli vihastuneena ja meni tupaan. Mutta ruokakaappi oli lukossa, niinkuin hän oli arvellutkin. Ja siinä seisoi Olli parka nälkäisenä ja suuttuneena.

„Antaisin mielelläni kaikki rahani, jos saisin leipäpalasenkaan“, sanoi hän. Ja kas kummaa! Keittiön hyllyllä oli leivän kannikka. Se oli sama palanen, jonka hän aamulla oli jättänyt, kun se muka ei ollut tarpeeksi hyvä. Nyt se maistui aivan erinomaiselta, ja sillä oli vain se vika, että se oli liian pieni.

„Kurrella on ollut parempi päivällinen kuin minulla!“ valitti hän, nähdessään kissan mielihyvillään nuoleksivan käpäliään maitokuppinsa ääressä, jonka äiti aamusella oli täyttänyt.

No niin, sitä ei voinut auttaa. Olli kuljeskeli ikävissään pitkin pihaa. Sattumalta pisti hän kätensä eväslaukkuunsa. Kaikki rahat poissa! Hänhän oli toivonut leipäpalasta niiden sijaan. Yksinäisenä, väsyneenä ja nälkäisenä hän tunsi kyllästyneensä koko maailmaan. Hän heittäytyi pitkäkseen maahan lähelle Lumikkia, joka seisoi ja ammui. Sekin näytti oloonsa kyllästyneeltä.

Aurinko oli laskemaisillaan. Vasta silloin Olli näki äidin punajuovaisen huivin haasta.

„Miten olette voineet tänään?“ oli hänen ensimmäinen kysymyksensä.

„Huonosti!“ vastasi isä. „Kaikki on hullusti; myllystä on loppunut vesi; se juoksee takaisin metsään.“ Ja sitten loi hän surullisen katseen kuihtuneelle pellollensa.

„Viedäänpä Lumikki navettaan!“ sanoi äiti.

Mutta se oli helpommin sanottu kuin tehty. Ruohon se oli jo syönyt edestään niin tarkoin, että multa näkyi. Äiti veti sitä sarvista ja Olli työnsi, mutta se ei auttanut. Mylläri tuli avuksi, — yhtä turhaan. Nyt tuli äiti totiseksi.

„Mikä tästä lopuksi tuleekaan!“ sanoi hän. „Eihän lehmä vain liene syönyt myrkyllistä ruohoa tai saanut käärmeenpistoa?“

He koettivat vielä kerran. — Juuri silloin laski aurinko. Ja samassa silmänräpäyksessä lehmä lähti laukkaamaan täyttä vauhtia, niin että he kaikki tuoksahtivat nenälleen maahan. Mutta iloisia he olivat. Ja Ollikin tunsi mielensä keventyvän, vaikka oli hirveän nälkäinen.

Ruoka maistui oikein hyvältä, kun hän pääsi aterialle isän ja äidin kanssa. Hän ei olisi vaihtanut puurovatiansa koko maailman rikkauksiin eikä leikkikaluihin.

Isä meni illallisen jälkeen myllylle ja palasi sieltä iloisena.

„Kuules, äiti, mylly käy,“ sanoi hän. „Ehkä on satanut vuorella, josta joki tulee.“

„Niin“, sanoi äiti, „näyttää siltä, että täälläkin pian sataa. Taivas on melkein kokonaan pilvessä.“

Iltasella nukkuivat isä ja äiti heti, mutta Olli valvoi jonkun aikaa ja tirkisteli kuuta, joka loisti pilvien lomasta. Mutta kun hän siinä katseli, ilmestyi kuun valosta sama haltijatar, jonka hän edellisenä päivänä oli metsässä nähnyt.

„Onko elämä ollut hauskaa tänään?“ kysyi haltijatar.

„Ei ollenkaan, minulla ei ole koskaan ollut niin ikävä“, sanoi Olli.

„Mutta olethan saanut kaikki, mitä olet halunnut“, jatkoi haltijatar.

„Niin“, vastasi Olli, hiukan mietittyään.

„Mutta kenties olet tuottanut iloa muille sitä enemmän?“ kysyi haltijatar.

„Voi, en!“ vastasi Olli. „Olen tuottanut surua isälle, äidille, Matille, hänen äidilleen ja vieläpä Lumikillekin.“

„Ymmärrätkö nyt, ett'ei se ole onnellinen, joka saa kaikki, mitä haluaa?“ kysyi haltijatar vielä.

Ja sen Olli nyt ymmärsi.

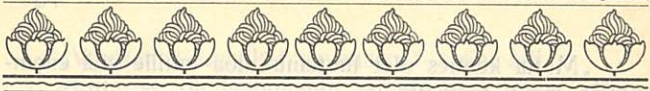

Pienen Jussin murhe.

Aurinko oli vaipunut punaisiin pilviin, ja iltatuuli puhalteli hiljaisesti. Pienet linnut olivat viserrelleet päivän viimeisen kiitosvirren Luojalle. Nyt painoivat he päänsä siiven alle ja nukahtivat. Kukatkin suuren nurmena viheriöitsevän pihan laskivat teränsä suppuun, nyykäyttäen hyvää-yötä pienelle Jussille, joka istui portaiden viimeisellä astuimella. Illan rauha levisi yhä runsaampana yli seudun; mutta pieni Jussi pyyhkäisi kyyneleen toisensa jälkeen suurista, mustista silmistään, surumielin katsoessaan avoimesta tuvan ovesta vanhaa mummoa, joka hämmensi suurta, liedessä kiehuvaa puuropataa. Kuta kauemmin hän katseli vanhaa rakastettua mummoaan, joka oman äidin kuoltua oli vaalinut häntä kuin rakastava äiti, sitä runsaammin vuotivat kyyneleensä. Jussi nojasi päätänsä pieneen käteensä ja huokasi raskaasti. „Tottahan kuitenkin taitaa olla“, lausui hän, „mitä Hinttu aina nauraen sanoo, että mummo on vanha, hampaaton, toissilmäinen akka, otsassa arpi, jota minun ei milloinkaan pitäisi suudella.“ Näin miettien Jussi, joka tähän asti niin mielellään oli suudellut mummoaan ja aina pitänyt häntä kaikkein kauneimpana koko talossa, rupesi vielä katkerammin itkemään. Mutta nyt oli puuro valmis. Mummo työnsi koukussa riippuvan padan pois tulelta ja ammensi puuroa pieneen puuvatiin. Sitten

meni hän sinisen, punaisilla ruusuilla koristetun kaapin luo, aukasi sen ja otti pytystä suuren palan voita, jonka pani puuroon. Sieppasipa tuosta pienen kupin maitoakin ja meni nyt etsimään pientä Jussia, jota hän aina ensimmäiseksi muisti niin ruo'alla kuin juomalla. Ystävällisesti istui vanha mummo portaille pienen pojan viereen, käski häntä syömään ja tarkasti kysyvin katsein hänen kyyneleisiä silmiään. Jussi, joka ei enää voinut yksinään murhettansa kantaa, heittäytyi mummonsa syliin ja kyseli itkien: „Minne toinen silmäsi on joutunut, ja mistä sait tuon suuren arven otsaasi, jonka Hinttu sanoo tekevän sinut niin pahan näköiseksi?“ Lempeä hymy kirkasti mummon ryppyisiä kasvoja. Hän pyyhkäsi esiliinan helmalla Jussin silmät ja sanoi: „Syö nyt, Jussi, niin kerron sinulle, kuinka tulin silmäpuoleksi ja kuinka sain suuren arven otsaani; ehkä sitten en ole sinun mielestäsi niin pahan näköinen kuin nyt.“ Jussi söi, ja mummo kertoi:

„Siitä on jo aikoja, kun olin vielä nuori ja molemmat silmäni kiiluivat kirkkaina ja sinisinä. Kuitenkin olivat ne vuodattaneet monta kyyneltä. Olin tullut leskeksi ja asuin tässä samassa paikassa, joka silloin oli vain mökki. Rengin ja sinun isäsi avulla, joka oli kymmenvuotinen poika, pidin mökin hoidossa. Kesäisenä päivänä menin salolle vastoja taittamaan, sidottuani isäsi jalan, jonka oli pahasti särkenyt kaskea kassaroidessan rengin keralla. Aurinko paistoi lämpimästi, ja ilma oli kuuma. Parvittain pieniä lintuja viserteli ympärilläni, ja ne vuodattivat rauhan sieluuni, joka vaarisi kuoleman jälkeen oli murheellinen ja alakuloinen toimeentulon huolista. Työskentelin ahkerasti enkä havainnut, että taivaalle oli noussut mustia pilviä, jotka pimittivät auringon. Äkkiä rupesi tulta iskemään, ja kova ukkosen jyrinä veti huomioni puoleensa. Ennätin tuskin panna käteni ristiin ja heittää yksinäisen lapseni ja oman henkeni Luojan käteen, kun jo näin

mustan savun nousevan metsän rinteestä, missä mökkimme oli. Koko ruumiini vapisi; kuitenkin antoi Jumala minulle voimaa rientää kotiin pelastamaan isäsi henkeä. Perille tullessani oli pirtti jo ilmitulessa, ja paksu, musta savu löi vastaani ovessa. Mutta äidinsydämeni johdatti minua niin, että heti löysin isäsi ja kannoin hänet ulos. Kun seisoin ovessa valmiina jättämään hävitetyn kotini, putosi pihtipuoli alas oikean silmäni päälle. Pyörtyneenä kantoivat avuksemme rientäneet naapurit minut pois. Kun monen viikkokauden taudin jälkeen paranin, oli minulla vain yksi silmä. Isäsi katsoi kuitenkin aina rakkaudella tätä sokeata silmää, joka oli hänen henkensä hinta.

„Arven otsaani sain taas, kun olit kaksivuotinen. Äitisi oli jo silloin kuollut, ja minä istuin eräänä pyhäiltana näillä portailla ja veisasin virttä, sinun leikkiessäsi pihalla. Yht'äkkiä katosit, ja kun minä hädissäni etsin sinua, seisoit tuolla vuorenkukkulalla. Yksi askele vielä, ja sinä olisit pudonnut jyrkänteeltä syvyyteen. Luojan avulla tulin oikeissa ajoin vuorelle ja otin sinut syliini; mutta kun käännyin takaisin, kompastuin ja satutin otsani. Oli kuitenkin minulla niin paljon mielenmalttia, että osasin sinua varjella, niin ett'et loukkaantunut kaatuessani.

„Nyt olet kuullut, kuinka oikea silmäni tuli sokeaksi ja kuinka sain suuren arven otsaani. Kuule nyt vanhan mummon neuvo: „älä etsi kauneutta ihmisen ulkomuodosta, etsi sitä ihmissydämestä, siellä asuu ijäti pysyvä kauneus.“

Mummon kertoessa katseli pieni Jussi häntä koko ajan, ja hänestä näytti, kuin olisi hyvä enkeli katsahtanut sokeasta silmästä, ja suuri arpi otsassa loisti kuin jalokivikoriste.

Nyt tulikin Hinttu muiden renkien kanssa niityltä kotiin ehtoolliselle. Jussi juoksi hyvillään häntä vastaan ja huusi: „Mummo on kuitenkin kaikkein kauniin,

mutta hänen kauneutensa asuu sydämessä.“ Mummo hymyili lempeästi ja sanoi nöyrästi: „Ei ainoastaan minun, mutta jokaisen ihmisen paras kauneus on Luojan puhdistama sydän.“

Suurin päättäjäispäivä.

Pikku Hannu oli työmiehen poika. Toista vuotta oli hän käynyt koulua ja oli toisella luokalla ensimmäisenä. Kaikki hänestä pitivät paljon, erittäinkin opettajat, joiden suosioon oli päässyt ahkeruudellansa ja sievällä käytöksellänsä. Kumppanit tosin häntä pilkkasivat huonon takkinsa vuoksi, vaan jättivät hänet taas rauhaan, se kun Hannun mielestä ei mikään vika ollut, ja kun hän ei liioin pilkasta suuttunut.

Isä istui aamusta iltaan kapakassa ja, niinkuin itse sanoi, paransi vatsatautia ja muita sisällisiä vammoja viinalla. Hänen rahansa eivät siis pojan vaatteisiin joutaneet. — Äiti kyllä oli ahkera ja sai rahaakin ompelullansa, mutta kun kolme henkeä oli elätettävänä, ei raha muuhun riittänyt, eikä aina piisannut ruokaankaan; silloin sai perhe nälkää nähdä. — Hannu sai siis tyytyä vanhaan takkiinsa ja lohduttaa itseänsä äidin sananparrella: „Katsokaa miestä, vaan ei miehen takkia.“

Nyt oli niin, että joulukuun viidestoista päivä lähestyi, jolloin oli määrä sulkea koulu ja päästää pojat kotiinsa joulua viettämään. Vanha tapa vaati, että kouluhuoneet päättäjäispäivän aamuna valaistiin kynttilöillä, jotka pojat päivää ennen toivat kotoansa, rikkaammat kymmenen, köyhemmät viisi. Hannu kun kotonansa tästä mainitsi, suuttui isä ja löi häntä korvalle. Poika parka itki; se koski niin kovasti pieniin kasvoihin.

Kun isä taas meni kapakkaan, lohdutti äiti poikaansa ja tuumasi kumppanien kyllä ilmankin laskevan hänet sisään. Hannu nauroi taas ja oli iloinen kuin ennenkin, heitti paidan päältänsä ja meni makaamaan. Äiti otti paidan ja rupesi pesemään, sillä sen piti olla puhdas ja kuiva seuraavaan aamuun kello neljäksi, jolloin kynttilät koulussa sytytettiin.

Isä ei tullut kotiin sinä iltana eikä edes yölläkään. Se oli tavatonta.

Seuraavana aamuna herätti äiti poikansa. Puhdas paita puettiin päälle, ja Hannu sai leipäpalan ja kupin lämmintä maitoa ateriaksensa. Sitten oli hän valmis lähtemään.

Pakkanen paukkui nurkissa, kun hän astui pihalle. Hän katsahti taivaalle. Siellä välkkyi tuhannen tuhansia tähtiä.

Hannu astui rivakkaasti edelleen. Tuollapa jo kouluhuone näkyikin. Voi kuinka kirkas valo sieltä loisti! Jokainen ikkuna oli aivan kuin tulen vallassa. Laulu ja riemuhuudot kuuluivat kauaksi kadulle. Ilo oli jo ylimmillään.

Kaikki oli Hannulle ihan uutta. Vuosi takaperin oli hän ollut kovassa vilutaudissa eikä senvuoksi ollut voinut muiden iloon osaa ottaa. „Nyt on kaikki toisin“, arveli hän ja astui vielä kiireemmin.

Kun hän tuli ovelle, seisoi siinä ilkeä poika. Hän sanoi ilkkuen Hannulle, että hänet oli pantu vartioitsemaan, ett'eivät ne, jotka kynttiläntuonnin laiminlöivät, sisään pääsisi. Hannu pyysi kauniisti päästä edes hetkeksi katsomaan, vaan tuo häijy poika otti häntä niskasta ja survasi portaille. Hannu kaatui suulleen ja loukkasi nenänsä, niin että siitä tuli verta. Hän pesi lumella veren nenästänsä ja tuumasi: „Jos en saa olla sisällä, niin saanhan toki olla ulkopuolella.“

Piha oli puutarhasta erotettu pisteaidalla. Hannu nousi sen yli puutarhan puolelle ja istuutui korkean lumi-

nietoksen ja aidan väliin. Täältä hän hyvin näki kouluhuoneisiin. — „Hyvä Jumala“, huokasi hän, „ethän Sinä toki ajane lastasi omasta valaisemastasi huoneesta.“ Ja hän katsoi kyynelsilmin tähtien kattamalle taivaalle.

Joukko iloisia poikia tuli pihalle jähdyttelemään. He huomasivat Hannun pisteaidan takana.

„Hyi, kuinka säikähdin!“ sanoi yksi.

„Kas! Hannuhan se onkin, ryysytakki Hannu!“ sanoi toinen.

„Missä ovat kynttilät?“ kysyi kolmas pilkaten.

„Tuolla“, sanoi Hannu ja viittasi sormellaan taivaalle.

„Sinä houraat; sinussa on kuume“, sanoivat kaikki ja menivät sisään.

Hannu istui yhä ja katsoi sinne. Ei häntä ollenkaan tuntunut kylmäävän. Ei hän myöskään muiden iloa kadehtinut. Hän oli tyytyväinen paikallansa.

Hän näki, kuinka pojat taas kokoontuivat ja alottivat laulun. Se kuului niin kauniilta tänne ulos. Sitten hajosivat he jälleen ja kävelivät käsitysten huoneissa. Pienemmät juoksivat. Vaan nyt sykähti hänen sydämensä. Hän näki isänsä juopuneena horjuvan ovesta sisään ja etsivän jotakin, luultavasti häntä. Kaikki pojat kokoontuivat paikalle ja rupesivat ukkoa pilkkaamaan. Se koski Hannun sydämeen sanomattomasti. Kun isä oli mennyt pois, tulivat opettajat juhlallisessa järjestyksessä. Nyt ruvettiin todistuksia jakamaan.

Rukouksilla tämä juhlallisuus alettiin. Ei Hannusta laulu ollut milloinkaan sointunut niin kauniilta kuin nyt; tuntui ikäänkuin olisi tuhansien suloäänisten urkujen soitto yhdistynyt lauluun. Eipä laulukaan enää kuulunut ihmisääniltä. Se oli jotain sanoin selittämätöntä, taivaallista. Hannu olisi itkenyt ilosta, vaan ei voinut. Hän nojasi nietosta vasten. Se oli niin pehmyt ja kohoileva kuin äidin rinta. — — — — — — — — — — —

Valot tuolta kouluhuoneen ikkunoista olivat aikoja sitten sammuneet, jopa tähdetkin taivaalta; mutta kaikki oli Hannusta kumminkin sanomattoman valoisaa.

Parvi kauniita lapsia juoksi häntä vastaan. — „Joko viimeinkin tulit?“ sanoivat he ja ottivat Hannua kädestä kiinni. „Tule kansamme leikkimään.“

Taas kuului samaa riemuisaa laulua kuin äskenkin. Vaan nyt erotti Hannu sanat:

„Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa! Hosianna, Hosianna!“

Se oli autuasten voittovirsi armo-istuimen juurella.

Päivä koitti, todistukset olivat jaetut. Koulun johtaja sanoi sydämelliset jäähyväiset pojille. Sitten siunasi hän heitä, ja juhlallisuudet olivat lopussa. Kaikki erosivat liikutettuina toisistaan.

Tuolla pisteaidan takana nietoksella istui Hannu vieläkin samassa asennossa. Pää vain oli painunut nietosta vasten.

„Katsokaa, pojat, tuota hullua, joka on nukkunut lumelle“, tuumasi eräs pojista, „vaan odottakaa, minä hänet herätän“. Ja mennen aidan luo, huusi hän minkä jaksoi: „Hannu hoi! tuoss' on todistuksesi. Se on parempi, kuin olet ansainnut.“

Vaan Hannu ei herännytkään. Hän oli nukkunut ikuiseen uneen eikä tarvinnut ansaittuja eikä ansaisemattomia maallisia todistuksia.

Tuli paljon ihmisiä, tulipa äitikin. Hän nosti pojan syliinsä, painoi suutelon vaalealle otsalle ja sanoi: „Jumalan rauha.“ Vaan ei hän surun kyyneleitä vuodattanut, sillä olihan poikansa saavuttanut onnen, jota eivät maailman myrskyt koskaan murra.

Erään äidin joulumuistelma.

„Kohta tulee joulu!“ huusi pikku Kerttu, kun pikkulasten koulusta tuli kotiin. Ja hän taputteli pieniä käsiään ja huudahti uudelleen: „Äiti, kohta tulee joulu! Opettajatar sanoi, että on jälellä vain kolme viikkoa. Ja sitten hän sanoi, että kun me saamme kauniita joululahjoja vanhemmiltamme, niin pitäisi meidän muistaa niitä lapsia, joilla ei vanhempia ole, ja niitä, jotka ovat niin köyhiä, ett'ei heidän vanhemmillaan ole heille mitään antaa . . . Äiti, mahtaisi olla kauheaa, jos ei saisi joululahjoja.“

„Kyllä se on kauheaa, pikku Kerttu“, vastasi äiti ja katsoi lempeästi lemmikkiinsä; „mutta minä luulen, että hyvin moni jää tänä jouluna ilman joululahjoja. — Etköhän sinäkin mielelläsi jäisi ilman, jos esimerkiksi tietäisit, että minä niillä rahoilla, joilla olin aikonut *sinulle* joululahjoja ostaa, ostaisin jotakin esim. Mökki Leenalle ja hänen sokealle tyttärelleen, joilla ei ole ruokaakaan?“

„Saat antaa heille yhden minun teeleivistäni, äiti.“

„Kyllä se varmaan maistuisi hyvältä Leenan ja sokean Miinan suussa, mutta luuletko, että he *yhden* teeleivän varassa voisivat viettää iloista joulua? Etkö mielelläsi jäisi ilman joululahjoja, jos tietäisit, että Leena ja Miina siitä kiittäisivät ja siunaisivat sinua?“

„Enkö minä silloin saisi yhtään joululahjaa, äiti?“

„Saisit, ja vieläpä kaikkein kalliimman.“

„Minkä?“ — Pikku Kertun silmät loistivat.

„Köyhän Leenan ja sokean Miinan kiitokset.“

Kertun huulet venyivät hyvin pitkiksi, ja hän seisoi siinä ylen onnettoman näköisenä.

Äiti hymyili vienosti. Hän tunsi niin hyvin, mitä pienen tyttärensä mielessä liikkui. Hän otti hänet syliinsä ja sanoi:

„Minä tahdon sinulle kertoa eräästä joulu-illasta, jolloin olin yhtä vanha, kuin sinä nyt, ja joka ei koskaan mene mielestäni.“

Kerttu oli vielä nyrpeissään. „Ei joululahjoja yhtään! Sehän olisi kauheaa; eihän silloin joulua olisikaan!“ — Äiti ei ollut sitä huomaavinaan.

„Monta joulu-iltaa olen elänyt“, alkoi hän; „mutta en semmoista kuin vuonna 1867. Olin silloin seitsemännellä vuodella. Iso-isäni oli tullut meille vieraaksi, ja täti Sanna. He tulivat juuri jouluaattona. Kuinka me, lapset, olimme iloiset! Vanha iso-isä oli niin hyvä meille. Aina kun hän tuli, olivat taskunsa täynnä makeisia, ja matkalaukussaan oli hänellä niin kauniita nukkia ja kuvakirjoja ja paljon, paljon muuta. Mutta kun me nyt menimme kokemaan hänen taskujansa, tiedätkö, Kerttu, mitä me löysimme? Kuivan, kovan ja aivan mustan leipäpalasen löysimme me. Me maistoimme sitä. Kuinka kovin katkeralta se maistui! Me syljimme sen kohta pois suustamme. Mutta iso-isä sanoi suruisesti hymyten: „Semmoista jululeipää on rakas taivaallinen Isä tänä vuonna antanut joululahjaksi monelle tuhannelle ihmiselle Suomessa. Minulla oli makeisia teille, lapseni, mutta minä vaihdoin ne Roskin Antin, vanhan sotilastoverini mökissä tähän pettuleipään. Kiittäkää Jumalaa, että teillä on oikeaa leipää syödä.“ — Me seisoimme siinä nyreinä, kuten sinä, Kerttu, äsken, ja loimme silmämme salaa hänen matkalaukkuunsa. Hän huomasi sen ja sanoi ystävällisesti: „Kyllä saatte avata sen ja nyt jo jakaa, mitä siinä on, sillä tätä joulu-iltaa

ehdotan vietettäväksi vähän toisella tavalla kuin viimeistä.“ — Me juoksimme kaikki matkalaukun luo, ja iso-isä jäi puhumaan isän ja äidin kanssa. Mitä luulet, Kerttu, että matkalaukussa oli?“

Kerttu oli tullut hyvin uteliaaksi. Hän ei enää muistanut olla pahalla tuulellakaan. „Minä tiedän, äiti, mitä siinä oli“, huudahti hän; „sinun iso-isäsi oli tahtonut laskea leikkiä, kuten minun iso-isäni viime jouluna, kun antoi minun kehittää suuren lankakerän, jonka sisästä löysin vain pienen paperin.“

„Melkeinpä arvasit“, vastasi äiti, „mutta samoin kuin sinun paperiisi oli jotakin kirjotettu, vaikka et silloin vielä osannut sitä lukea, niin meidänkin. Sinun vanhin enosi, joka silloin oli juuri vihitty papiksi, avasi matkalaukun, ja siinä oli — muutamia puunpalasia ja samanlaista leipää, jota vasta olimme maistaneet.“

„Puunpalasia!“ huudahti Kerttu, kovin ihmeissänsä.

„Niin huusimme mekin; mutta kun vanhin veljeni, Maunu, likemmin niitä katseli, huomasi hän, että niiden sisällä oli jotakin.“

„Minä arvaan, äiti! Niissä oli papereita, joihin oli kirjotettu, mitä lahjoja te saisitte . . . .“

„Niin juuri. Ja tämmöinen oli se paperi, jonka minä sain.“ —

Äiti nousi nyt, meni piironkinsa luo ja otti siitä esiin pienen puupalikan, joka oli keskeltä kahtia; kappalten välistä näkyi paperi. „Lue, mitä siinä on, Kerttu, koska nyt jo osaat lukea.“

„Saukonnahkainen kaulus Lillille“, luki Kerttu. „Huomaa: se riitti talvivaatteiksi seitsemälle alastomalle lapselle. Jos Lilli haluaa nähdä kauluksensa, niin pyydän häntä menemään Wirsu Maijan mökkiin sitä katsomaan.“

Kerttu jäi suu auki katsomaan äitiä.

„Niin siinä on, ja sen lahjan antoi iso-isä minulle jouluna 1867“, sanoi äiti. Sitten hän lisäsi: „Etkö jo

ymmärrä? Iso-isä oli aikonut antaa minulle kalliin, saukonnahkaisen kauluksen; mutta kun hän näki, kuinka kaikkialla köyhyys vallitsi, ei hänellä ollut sydäntä tuhlata niin paljon rahaa turhaan ylellisyystavaraan; sen sijaan osti hän niillä rahoilla, minkä kaulus olisi maksanut, lämpimiä vaatteita *seitsemälle* alastomalle lapselle. Minun täytyy tunnustaa, että olin hyvin pahoillani, kun ajattelin kaunista kaulusta, jonka juuri olin ollut saamaisillani. Mutta kun näin, että veljeni ja sisareni saivat samanlaisia lahjoja, pyyhin silmistäni kyyneleet pois. Ja kun Maunu veli, josta me kaikki kovin paljon pidimme, luki paperinsa, jossa seisoi: „Hopeiset rippineuvot — riittävät viiteen tynnyriin rukiita, kahdeksan perheen elättämiseksi pääsiäiseen", ja sitten liikutetulla äänellä sanoi: „Kiitos kauniista lahjastasi, rakas iso-isä", — niin riensimme mekin kaikki iso-isän luo häntä kiittämään, — minäkin, vaikka ei saukonnahkainen kaulus tahtonut mennä mielestäni.

Kun ilta tuli, odotin salaa, että kumminkin saisin edes jonkun joululahjan. Me kokoonnuimme saliin, ja siellä seisoi kuusi, niinkuin ainakin, sytytettyine kynttilöineen; mutta sen oksilla, jotka muulloin jouluiltoina olivat täynnä herkkuja, näkyi nyt vain muutamia omenia, ja niiden viereen oli iso-isä ripustanut noita mustia leipäpalasiaan. Se tuntui niin kovin oudolta. Iso-isä luki kertomuksen Jeesuksen syntymästä. Sitten veisattiin jouluvirsi. Juuri kun se loppui, astui suureksi iloksemme joulupukki sisään, ja vaikka se oli kovin surkean näköinen, ajattelin: „Nyt tulee joululahjoja." Mutta pukki jäi seisomaan oven suuhun ja viittasi kädellään, ja samalla kuului kulkusten helinää ulkoa. Iso-isä, isä ja äiti pukivat ylleen ja Maunu veikko puki minun ylleni. Ja kun me, lapset, kysyimme, mihin nyt lähdettäisiin, sanoi iso-isä, että pukkihan oli meitä käskenyt itseään seuraamaan. Pihalla oli kolme rekeä, ja joka reen keulassa somia vasuja. Me istuimme rekien

perään. Iso-isä otti minut viereensä, ja sitten me lähdimme. Mihinkä toiset jäivät, en silloin tiennyt. Me poikkesimme kohta suurelta tieltä metsäpolulle, ja kun olimme hyvän aikaa sitä kulkeneet, tulimme pienen mökin luo. Siinä nosti iso-isä minut reestä ja käski ottaa ylimmäisen mytyn vasusta ja viedä sen mökkiin. Mutta arvaatko, Kerttu, mitä mökissä näin? Siellä istui neljä laihaa, kelta-ihoista lasta takan edessä, mikä rahilla, mikä lattialla, ja muutamat olivat melkein alastomat. Pöydällä oli jotakin lientä, joka höyrysi, ja äiti, vaalea nainen, jonka silmäripsissä kyyneleitä kiilui, oli juuri par'aikaa panemassa liemiastian viereen tuota pahanmakuista, mustaa leipää. Oven vieressä ryysyisellä vuoteellaan makasi vanha mies, ja kun astuin sisään, kuulin hänen sanovan: „Eikö ole kaljaakaan?“ — Olisit nähnyt, kuinka iloisiksi kaikki tulivat, kun annoin suuren mytyn äidille ja tämä oli sen avannut! En sitä ikänä unohda. „Leipää, oikeaa leipää!“ huusivat lapset, „ja lihaa! ja voita!“ — Minä seisoin siinä ja katselin heitä, ikäänkuin olisin ollut toisessa maailmassa. Olisin seisonut siinä kenties kuinka kauan, ellei iso-isä olisi kurkistanut sisään ja sanonut: „Lilli, tule jo!“ — Mökin väki ei ehtinyt kiittääkään, niin olivat he ilosta tupertuneet. Mutta me ajoimme eteenpäin. Viidessä kurjassa mökissä kävimme ja jätimme jokaiseen iloa jälkeemme.

Kello 9 illalla tulimme kotiin. Isää, äitiä, Maunua ja muita siskojani ei vielä kuulunut. He olivat samanlaisella matkalla kuin me, sen tiesin nyt.

Me olimme kahden salissa, iso-isä ja minä, ja nyt otti iso-isä minut syliinsä. „Vieläkö suret, Lilli, ett'et saukonnahkaista kaulusta saanut?“ kysyi hän.

„En, iso-isä“, vastasin minä, ja se vastaus tuli sydämestä, sillä nuo kalpeat, alastomat lapset ja se sanomaton ilo, minkä „oikea leipä“ heissä oli herättänyt, muistuivat elävästi mieleeni.

„Minä uskon sinua, lapsi“, sanoi iso-isä. Sitten meni hän kuusen luo ja antoi minulle siitä palasen tuota mustaa leipää. „Tässä“, lisäsi hän, „ota tämä ja talleta se muistoksi tästä illasta. Leipää me tarvitsemme; omenitta me kyllä toimeen tulemme. Sentähden aina kun haluat omenia tahi muuta semmoista, jota ilman yhtä hyvin voit olla, katsele tätä mustaa leipäpalaa ja muista, että niitä on paljon, jotka kaipaavat, mitä ihminen välttämättömästi tarvitsee elääksensä.“ — Se on minulla vielä tallella, tuo musta leipä, ja kun juuri tänään tulin miettineeksi joululahjoja sinulle, Kerttu, ja sinun pikku siskollesi, johtui mieleeni Mökki Leena ja hänen sokea tyttärensä, ja samassa muistin leipäpalaani ja joulu-iltaa vuonna 1867. Ja minä ajattelin, että minun pikku Kerttuni kenties mieluumminkin luopuu joululahjastansa vuonna 1892, kuin minä vuonna 1867 saukonnahkaisesta kauluksesta. Tämmöistä leipää *silloin* syötiin“, — katkaisi äiti kertomuksensa ja otti esiin mustan pettuleivän, jonka pani Kertun käteen. Sitten hän lisäsi: „Ja minä pelkään, että hyvin monen täytyy tänäkin jouluna samanlaista syödä, niinpä Mökki Leenan ja hänen sokean tyttärensäkin, jos ei joku, jolle Jumala on enemmän antanut, heille ja'a lahjojansa.“ —

Kerttu seisoi siinä ja katseli mustaa leipäpalaa. Hän oli hyvin vakavan näköinen. Kenties saamme toiste kuulla, mitä äidin „joulumuistelma“ on hänessä vaikuttanut, sillä nyt emme voi sitä sanoa, vielähän on — kolme viikkoa jouluun.

Suom. last. kirj. 5.
Kansanvalistus-
seuran ...2

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA
120 101 5973

Samaan asuun kuin tämä kirja on Kansanvalistusseura ennen julkaissut

Valikoima Topeliuksen satuja Suomen lapsille.

Hinta 50 penniä.

Hinta 75 penniä.